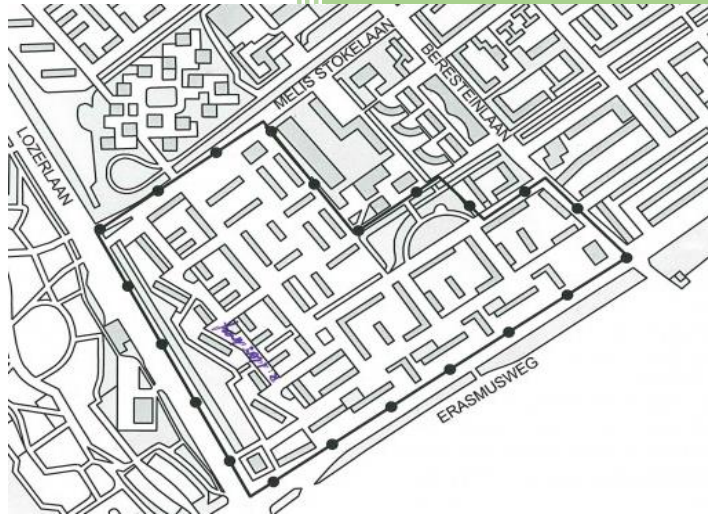

Mixed gender participatie in Vrederust

Aantal woorden: 9778

Abstract

In dit kwalitatieve onderzoek wordt antwoord gegeven op de vraag; “Welke factoren spelen een rol in de afstand tussen het participatiegedrag van mannen en vrouwen in Vrederust?” Om deze vraag te beantwoorden is er participatief actieonderzoek gedaan. Bewoners hebben foto’s gemaakt van hun leven in de wijk, waarna een fotoanalyse middag is gehouden om gezamenlijk de foto’s te analyseren. Op deze manier is de leefwereld en het perspectief van de bewoners op hun wijk visueel gemaakt. Daarnaast zijn hierdoor de genderstructuren in deze wijk aan het oppervlak gekomen. Er is gebleken dat met name het verschil in focuspunten in de wijk zorgt voor de afstand tussen beide groepen. Waar de mannen meer verkeerssituaties en veiligheidskwesties hebben gefotografeerd, hebben de vrouwen meer de sociale leefwereld en het groen op hun foto’s staan. Onderwerpen zoals het afval op straat en de jongeren in de wijk zijn voor beide groepen belangrijk. Met name voor de jongeren zouden de mannen en vrouwen hun handen ineem willen slaan om iets voor hen te kunnen betekenen. Dit onderzoek heeft plaatsgevonden in Vrederust te Den Haag met volwassen, (redelijk) actieve bewoners, dit maakt dat voor vervolgonderzoek het interessant kan zijn ook de jongeren te betrekken of minder actieve bewoners proberen te bereiken om zo tot een completer beeld van participatiegedrag te komen in deze wijk.

Keywords: *mixed-gender*, participatiegedrag, participatief actieonderzoek, Vrederust

Kiki Sloekers (577467)

Supervisor: Sjaak Braster

Masterscriptie onderzoek – Grootstedelijke

Vraagstukken en Beleid

Introductie

'Het idee heerst vaak dat de vrouwen onderdrukt worden en niet mee mogen doen, maar hier zijn het juist de vrouwen die overal bezig zijn. De mannen die missen.' vertelt een medewerkster van het Zorgloket over de wijk Vrederust. Deze wijk ligt in Den Haag Zuidwest, een stadsdeel wat door de gemeente Den Haag hoog op de prioriteitenlijst is gezet (Den Haag Zuidwest, 2021). Er zijn grootse plannen voor deze buurt, met als hoofddoel dat de inwoners van deze wijk in 2040 dezelfde kansen hebben als ieder ander in Den Haag (Den Haag Zuidwest, 2021).

Als we kijken naar Vrederust, één van de vier wijken waar Den Haag Zuidwest uit bestaat, vallen er een aantal zaken op. De cijfers van de gemeente Den Haag beschrijven de buurten Dreven en Gaarden, in de wijk Vrederust, samen. Er zijn hier met name gezinnen en mensen met een niet-Nederlandse of dubbele nationaliteit gevestigd, het doorverhuispeil is er laag en ze scoren op de leefbaarheidscirkel (kerncijfers, veiligheid, fysieke en sociale leefbaarheid) het laagste op de sociale leefbaarheidspijler (Gemeente Den Haag, 2023b; Leefbaarheidscirkel, 2024). Op dit vlak scoren zij een 5,7 uit 10. Deze score omvat eenzaamheid, lage sociale cohesie, en weinig contacten in de buurt (zie figuur 1). Dit is een van de pijlers die volgens de gemeente verbetering vergt om zo de wijk mee te krijgen met de rest van de stad en daarmee de ongelijkheid tussen de diverse stadsdelen te verminderen. In ditzelfde onderzoek is vastgesteld dat Bouwlust Vrederust volgens de Veiligheidsmonitor in 2021 een 6,6 scoort, maar dat de bewoners zelf in de monitor van NextDoor de wijk een 5,7 geven (zie figuur 2). Zij blijken dus minder tevreden over hun wijk dan er aan de hand van de pijlers wordt verwacht (Gemeente Den Haag, 2023a)

Haag Wonen zet zich als woningcoöperatie onder andere in om deze scores te verbeteren. De eerste stap die zij hierin hebben gezet is het openen van een Living Lab in de wijk. Zij beheren als woningcoöperatie een aantal van de flats in Vrederust en willen graag een prettige buurt creëren voor hun bewoners en de leefbaarheidspijl omhoog krijgen (Haag Wonen, 2023). Zij focussen zich op een deel van Vrederust, namelijk; Dreven en Gaarden (twee buurten in deze wijk). Door middel van het Living Lab willen zij aanwezig zijn in de wijk en vanuit de wijk onderzoek kunnen doen. Het is een eerste stap richting het streven om onderzoek te doen voor en door de wijk. Door kennis hier te verzamelen en in de wijk te houden hopen zij een netwerk en databank te creëren waar de wijk op voort kan blijven bouwen (Haag Wonen, 2023).

In de wijk worden al verschillende activiteiten ondernomen door de bewoners. De

Buurtkamer, een van de buurthuizen van de wijk, kent bijvoorbeeld een drukke agenda met een ouderschapskursus, buurtlunch, spelletjes avond, taalles, EHBO-cursus en een creatieve ochtend (Sociale Kaart Den Haag, 2023). In de literatuur worden dit soort activiteiten ook wel besproken onder de term ‘bewonersinitiatieven’:

‘Bewonersinitiatieven zijn collectieve activiteiten van burgers die zich richten op het verbeteren van de kwaliteit van de buurt op het gebied van leefbaarheid en veiligheid. Bewoners bepalen zelf wat ze willen, hoe ze dat willen bereiken en wanneer ze dat doen. Gemeenten en instellingen hebben daarbij een stimulerende, faciliterende of een coproducerende rol.’ (Denters, Tonkens, Verhoeven & Bakker, 2013)

In Vrederust is Haag Wonen een van de instanties die een rol speelt in het aansporen tot participatie. Zij zijn betrokken in dit onderzoek in de vorm van het bieden van deze casus. Echter, het blijft een onderzoek vanuit de Erasmus Universiteit en de resultaten zullen niet worden beïnvloed door de banden met Haag Wonen. Het belang van buurtparticipatie voor hen is met name om de leefbaarheid van de wijk te bevorderen (Denters, Tonkens, Verhoeven & Bakker, 2013; Haag Wonen, 2023). Naast het Living Lab willen zij dit doen door de bewoners te stimuleren tot participeren en de bestaande activiteiten te ondersteunen. Zij doen dit om de wijk voor elke bewoner een fijnere plek te maken. De initiatieven die nu bijvoorbeeld in De Buurtkamer worden georganiseerd worden vaak gedaan voor en door vrouwelijke vrijwilligers uit de buurt. De mannen, zoals de medewerkster van het Zorgloket al benoemde, ontbreken hier. Ze vertelt ook dat de Moskee in deze wijk of het koffiehuis de plekken zijn waar de mannen wel aanwezig zijn. Hier zoeken zij elkaar op maar is er weinig connectie met de rest van de buurt.

Uit eerdere onderzoeken blijkt dat vrouwen over het algemeen meer participeren in de wijk dan mannen. Zo wordt er geschreven dat vrouwen bijvoorbeeld vaker hun burens kennen, en op deze manier al meer bijdragen aan de sociale cohesie in hun omgeving dan mannen (Campbell & Lee, 1990). Dit vergroot het vangnet van de vrouwen, maar draagt niet bij aan de veerkracht van de gehele wijk. Anderzijds wordt ook beargumenteerd dat bepaalde plekken, door hun uitstraling, geografische ligging, ofwel door hun omgevingsfactoren meer mannen of vrouwen trekken (Caetano & Maheshri, 2019; Schelling, 1971). Ook het type activiteiten kan leiden tot het aantrekken van een bepaalde groep (Kamau, 2022) Tot slot is ook het homofilie principe, ‘soort zoekt soort’, een welbekende theorie die rondom burgerparticipatie een rol speelt in het scheiden van groepen (Van Der Meer & Tolsma, 2014).

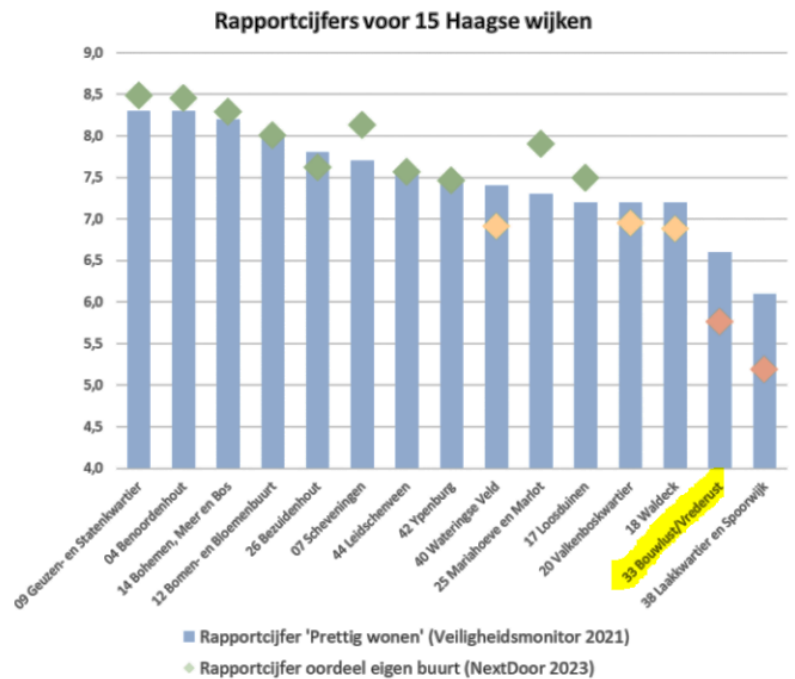
Voor een buurt is het van belang om *mixed gender* participatie te stimuleren om zo de veerkracht te verbeteren. Een veerkrachtige wijk beschikt over een breed scala aan kapitalen; gebouwd kapitaal, natuurlijk kapitaal, cultureel kapitaal en twee kapitalen waar het in dit paper met name om draait; het sociale en menselijke kapitaal (kennis en vaardigheden) (Doff & Höppner, 2019). Wanneer het gaat om het belang van het menselijke kapitaal kan er worden gekeken naar het onderzoek van Rogelberg en Rumery (1996). Heterogene teams (heterogeen in gender) in een bedrijf blijken het bijvoorbeeld beter te doen dan homofiele teams (Rogelberg & Rumery, 1996). Ook in buurtparticipatie blijkt een gemengde groep vaak beter te werken. Zo zouden zij vaker slagen in het aanvragen van bijvoorbeeld subsidies (Galster, 2019). Daarnaast bevordert *mixed gender* participatie de sociale cohesie en daarmee het sociale kapitaal door, bijna vanzelfsprekend, meerdere banden in de buurt te creëren die nu (nog) niet bestaan (Cattell, 2001; Hays & Kogl, 2007; Senior, Jowkar, Salaj & Johansen, 2021; Snel et al., 2018). Niet alleen de volwassenen in de buurt ervaren hier de voordelen van, ook voor de jeugd biedt dit positieve inzichten. Zij zullen meer voorbeelden hebben die laten zien hoe gendergelijkheid op een respectvolle manier kan worden gewaarborgd (Lei, Simons, Simons & Edmond, 2014).

Om de sociale leefbaarheid van Vrederust te verbeteren en daarbij de veerkracht te versterken is het dus van belang de afstand tussen beide genders (mannen en vrouwen) in de participatie structuur van de wijk te onderzoeken op een verkennende manier. Deze afstand kan een tal aan oorzaken hebben zoals de literatuur laat zien. Om dit te onderzoeken is er participatief actieonderzoek gedaan waarbij foto's en de analyse hiervan de voornaamste bron van informatie zijn. Hiermee is antwoord gezocht op de onderzoeksvraag:

“Welke factoren spelen een rol in de afstand tussen het participatiegedrag van mannen en vrouwen in Vrederust?”

Figuur 1; Leefbaarheidscirkel, 2024

Figuur 2; Gemeente Den Haag, 2023a

Wetenschappelijke relevantie

Dit onderzoek vindt zijn wetenschappelijke relevantie in het onderzoeken van *mixed gender* participatie in de praktijk, specifiek in Vrederust. Eerdere onderzoeken geven al algemene bevindingen weer rondom buurtparticipatie, het belang hiervan, en het belang van heterogeniteit (op basis van gender) in de participatie structuur. Deze onderzoeken zijn desalniettemin met meer afstand tot buurtbewoners gedaan dan dit onderzoek. Het actief betrekken en inzetten van bewoners om data te verzamelen maakt dat dit onderzoek een nieuwe invalshoek biedt op participatie en zijn bijbehorende structuren (De Wilde, Hurenkamp & Tonkons, 2014; McCaffrey, Faerman & Hart, 1995; Simons, Simons, & Edmond, 2014).

De bestaande theorieën over de link tussen gender en participatie zijn daarnaast weinig gespecificeerd op wijkniveau (Caetano & Maheshri, 2019; Campbell & Lee, 1990; Galster, 2019). Door deze link op wijkniveau in het veld te onderzoeken zal de afstand tussen theorie en praktijk verkleinen. Wijken kunnen erg specifieke omstandigheden hebben waar nog geen onderzoek in gedaan is. Door specifiek in Vrederust het onderzoek uit te voeren worden deze omstandigheden wel meegenomen in het onderzoek en zullen de uitkomsten een

betere verklaring kunnen geven voor deze wijk. De databank van deze wijk wordt daarmee aangevuld met nieuwe inzichten en perspectieven, dit draagt bij aan het vinden van passende oplossingen en mogelijkheden voor de uitdagingen van de wijk. De meer specifieke dan algemene aard van dit onderzoek maakt het van wetenschappelijke waarde.

Maatschappelijke relevantie

Dit onderzoek kent zijn maatschappelijke relevantie in het verkennen van de afstand tussen mannen en vrouwen in hun participatiegedrag in de wijk Vrederust. Ongeacht de uitkomsten van de fotoanalyse is dit een eerste stap in het beter leren begrijpen van elkaar. Het is een contact moment waarbij mannen en vrouwen met elkaar in gesprek raken en er begrip voor elkaar kan ontstaan. Of men het nu eens of oneens gaat zijn over participeren in de wijk, alleen al het leren kennen van elkaar zal een manier zijn om de sociale cohesie, en daarmee de leefbaarheidspijl, in de wijk te verhogen.

Naast dat dit onderzoek maatschappelijk relevant is voor de bewoners, is dit onderzoek ook relevant voor Haag Wonen. Door tussen de woningcoöperatie en de buurtbewoners in te staan kan dit een brug vormen tussen beiden waarbij meer begrip voor elkaar ontstaat. Het is voor Haag Wonen waardevol om de genderstructuren bloot te leggen in de wijk waar zij zelf actief bezig zijn. Hierdoor kunnen zij hier rekening mee houden, en met de bestaande structuren meewerken in plaats van hiertegen in te gaan of deze proberen te verleggen. Zo kan er een passende werkwijze ontstaan waarmee hun doel; een leefbaardere wijk, mogelijk gemaakt kan worden. Daarbij kan de methode die wordt gebruikt een manier zijn om dit te bereiken voor en door bewoners zelf waarmee de afstand tussen Haag Wonen en de bewoners nog meer wordt verkleind.

Theoretisch kader

In deze paragraaf zal het concept participatie en het effect daarvan op de leefbaarheid, ofwel de veerkracht van de wijk, worden toegelicht. Daarna zal de link worden gelegd tussen participatie en gender en hoe deze zich verhouden tot elkaar. Tot slot wordt het belang van *mixed gender* participatie voor een wijk besproken.

Participeren in de buurt

“De klassieke verzorgingsstaat (verandert) langzaam in een participatiesamenleving. Van iedereen die dat kan, wordt gevraagd verantwoordelijkheid te nemen voor zijn of haar eigen

leven en omgeving. Wanneer mensen zelf vormgeven aan hun toekomst, voegen zij niet alleen waarde toe aan hun eigen leven, maar ook aan de samenleving als geheel.”

Aldus de Koning in de Troonrede in 2013 (Ministerie van Algemene Zaken, 2019). Er wordt beroep gedaan op de burgers, omdat de staat niet alles meer kan faciliteren voor hen. Met name aan tijd is er een gebrek. Het lijkt erop dat de staat voor het geld zorgt en de burgers wordt gevraagd voor de tijd te zorgen (De Wilde, Hurenkamp & Tonkons, 2014). Participatie als algemeen concept wordt gezien als het betrekken van individuen of groepen bij besluitvormings-, probleemoplossings-, en managementprocessen. Het doel van deze betrokkenheid kan onder andere zelfstandigheid, medezeggenschap, of een passende oplossing zijn. Daarnaast neemt het ook taken van instanties over wanneer burgers zelf meer het heft in eigen handen nemen (McCaffrey, Faerman & Hart, 1995). Naast de voordelen kent participatie ook zijn obstakels. Zo loopt men regelmatig tegen barrières aan rondom culturele, economische of politieke verschillen.

Deze barrières zijn goed te zien wanneer we naar participatie op wijkniveau kijken. Op wijkniveau bestaan in sommige wijken ontzettend veel burgerinitiatieven in buurthuizen, wijkraden, kleine verenigingen, hulpdiensten etc. Deze groeperingen of diensten bestaan vaak uit gelijkgestemden die zich in willen zetten voor diens omgeving. Men zoekt vaak anderen waar hij/zij/hen zich aan kan relateren, ofwel het homofilieprincipe (Van Der Meer & Tolsma, 2014). Hierdoor zie je vaker groepen zoals de buurtmoeders met alleen moeders, een leesclub met enkel witte, oudere vrouwen of een wijkraad die een gedeelte politieke voorkeur heeft om zo enkele voorbeelden te noemen (Delsen, 2016). Wanneer we kijken naar de definitie van buurtparticipatie door de jaren heen zien we juist het tegenovergestelde van het homofilieprincipe; *‘Neighborhood participation by inhabitants refers to all ordinary people influencing decisions affecting their community through voluntary or obligatory participation.’* (Andre, 1977). En; *‘Neighborhood participation refers to public involvement in decision-making and holding governments accountable, with varying meanings and practices across different actors.’* (Cornwall, 2008). Uit deze quotes kunnen we concluderen dat de theorie uit gaat van participatie van alle burgers, en dus de gemengde samenstelling hiervan. De praktijk kent een afstand tot deze definities.

Kijkend naar de te onderzoeken praktijk in dit onderzoek, Vrederust, zien we al verschillende vormen van buurtparticipatie die hier plaatsvinden. Naast de activiteiten zoals eerder benoemd, van EHBO-cursus tot buurlunch, is er meer te zien en doen. Deze activiteiten worden met name georganiseerd door de Buurtkamer in samenwerking met

bewoners, maar zij zijn niet als enigen actief (Sociale Kaart Den Haag, 2023). Zo wordt wekelijks een Theetuin georganiseerd waar ook Haag Wonen en bijvoorbeeld de GGD bij betrokken zijn. Ondanks dat dit initiatief niet vanuit bewoners is opgezet dient het wel het doel van buurtparticipatie. Het faciliteren van een ontmoetingsplek en evenement creëert ruimte voor nieuwe ideeën en sociale connecties waaruit hopelijk zelforganisatie zal ontstaan (Haag Wonen, 2023).

Dit dient dan ook het doel van buurtparticipatie. Een sterk sociaal netwerk, een fijne buurt om in te wonen, een gezond doorverhuispeil, gezonde bewoners, ofwel een leefbare wijk. Een plek waar men samen sterk staat (Denters et al., 2013).

Participatie en gender

Rondom de link tussen gender en participatie bestaat er een debat in de literatuur. Dit debat heeft drie hoofdlijnen: (1) Vrouwen participeren meer omdat zij vanuit de traditionele genderrollen altijd al en nog steeds de taak hebben voor de buurt of gemeenschap te zorgen (Campbell & Lee, 1990); (2) Afhankelijk van omgevingsfactoren participeren ofwel mannen, ofwel vrouwen meer (Caetano & Maheshri, 2019); (3) En tot slot bestaat het argument dat mannen of vrouwen de toegang en/of de kansen niet altijd hebben om te participeren door discriminatie, gebrek aan kennis of economische afhankelijkheid (Galster, 2019).

Allereerst wordt er dus beargumenteerd dat vrouwen meer participeren omdat zij traditioneel gezien de rol dragen van het zorgen voor de buurt of gemeenschap (Campbell & Lee, 1990). Als er wordt gesproken over het verleden wordt bijvoorbeeld het beeld hooggehouden dat in de tijd van de jagers en verzamelaars de mannen op jacht gingen en de vrouwen zorgden voor het huishouden en het kamp (Conkey & Gero, 1992). Later is dit terug te zien in de vorm van de kostwinnaar als man en de vrouw die het gezin draaiende houdt. Binnen deze structuur zochten vrouwen elkaar op ter ondersteuning wat de banden binnen de buurt vormde waardoor voor iedereen goed gezorgd werd (Stark, 1991). Hierin speelt ook de ‘tijdsgeest’ een rol. Mannen werkten en hadden dus ook geen tijd om zich bezig te houden met de gemeenschap. In buurten waar nog steeds de man overheersend de kostwinner is, is deze verhouding volgens Campbell en Lee (1990) nog altijd sterk. Echter, er zijn ook twijfels omtrent de rolverdeling in de geschiedenis en of deze wel is geweest zoals we nu denken. Dit is over het algemeen een punt wat ter discussie staat (Erickson & Davis, 2021; Prado, Dahmen, Bazzan, Maccarron & Hillner, 2020).

Anderzijds wordt er besproken dat omgevingsfactoren de mate van participatie

bepalen (Caetano & Maheshri, 2019; Schelling, 1971). Wanneer ontmoetingsplekken gericht zijn op mannen zullen zij meer voor de gemeenschap doen en visa versa. Caetano en Maheshri (2019) gaan uit van het homofilie principe op basis hiervan. De scheiding tussen genders komt volgens hen niet voort uit discriminatie richting de ander, of het toe-eigenen van een plek, maar ontstaat wanneer een plek zich zowel bewust als onbewust meer focust op een van beide groepen (Caetano & Maheshri, 2019). Uit het onderzoek bleek dat wijken ofwel meer ontmoetingsplekken voor mannen ofwel voor vrouwen hebben, en hierdoor de ene groep actiever is dan de andere groep in de buurt (Schelling, 1971). Hierin zijn volgens hen de traditionele genderrollen geen overheersende factor. Echter, zij benoemen wel dat een plek op basis van traditionele voorkeuren voor vrijetijdsbesteding meer mannen of vrouwen aantrekken. Een voorbeeld hiervan is een kroeg die meer mannen aantrekt, en een bibliotheek die meer wordt bezocht door vrouwen (met kinderen) (Caetano & Maheshri, 2019). Wanneer er veel vrouwen op een bepaalde plek participeren kan het wel zo zijn dat het voor mannen voelt als een door vrouwen gedomineerde of toegeëigende plek of andersom. Cornwall (2003) benadrukt dat dit een valkuil is van veel plekken, en zodra dit is gebeurd het moeilijk terug te draaien is naar een toegankelijke plek voor iedereen.

Tot slot bestaat er het argument dat de mate van participatie afhankelijk is van de toegang en de kans om te participeren waardoor wordt bepaald wie er allemaal mee (kunnen) doen (Galster, 2019; Vermeij & Kullberg, 2015). Waar Caetano en Maheshri (2019) beweren dat discriminatie geen rol speelt in de toegang tot bepaalde voorzieningen, beschrijft Galster (2019) juist ook deze factor in het verschil in mate van participatie. Galster (2019) schrijft dat vrouwen nog altijd uitgesloten worden van het maken van grotere beslissingen over de wijk. Het opzetten van kleine initiatieven en clubjes wordt aan hen overgelaten, maar welkom in bijvoorbeeld een wijkraad zijn zij volgens hem nog niet overal (Galster, 2019). Snel, Custers en Engbersen (2018) geven aan dat de reden hiervoor een (gevoelsmatig) gebrek aan kennis is. Dit onderzoek focust zich met name op verschillende klassen, maar kijkend naar het onderzoek van Vermeij en Kullberg (2015) zijn deze uitkomsten ook te generaliseren naar gender. Er wordt aangetoond dat mensen met een lager SES vaker niet mee mogen beslissen, of niet instaat zijn mee te beslissen omdat hen de kennis ontbreekt hiertoe. Hierbij wordt besproken dat het doen van bijvoorbeeld subsidie of toestemmingsaanvragen bij de gemeente een enorme administratieve kant kennen (Snel, Custers & Engbersen, 2018). Om dit te kunnen doen is er veel verstand van zaken nodig waar niet iedereen over beschikt. Galster (2019) geeft aan dat mannen over het algemeen denken hier meer kennis van te hebben dan vrouwen waardoor zij hen vaker uitsluiten van participatie op dit gebied.

Een veerkrachtige wijk = een fijne buurt

Waarom is het van belang dat zowel mannen als vrouwen participeren in de buurt? Deze vraag is te beantwoorden worden vanuit diverse invalshoeken. Allereerst kan hiervoor worden gekeken naar de werkvloer waar blijkt dat een divers team (op basis van gender) van meerwaarde is. Samen krachten bundelen werkt in veel organisaties goed. Rogelberg en Rumery (1996) hebben onderzoek gedaan binnen een bedrijf naar de 96 werkteams met verschillende samenstellingen en hun functioneren. Uit dit onderzoek bleek dat het gemengde team, dus met zowel mannen als vrouwen, beter was in het maken van de juiste keuzes. Deze gemengde teams namen hierin de meeste overwegingen in acht, en hadden daarbij de beste taakverdeling (Godwin, Stevens & Brenner, 2006; Rogelberg & Rumery, 1996).

Een team wat enkel uit vrouwen bestaat zou baat hebben aan een man in het team wanneer zij werkzaam zijn in een door mannen gedomineerd werkveld. Door ook een man in het team te hebben komen zij in contact met een ander sociaal netwerk wat hun mogelijkheden in dit werkveld vergroot. Andersom hebben mannen baat aan een vrouw in het team voor bijvoorbeeld het creatieve denken of het schrijven van stukken (Godwin et al., 2006). Echter, dit sluit niet uit dat er geen creatieve mannen zijn of goed genetwerkte vrouwen in een door mannen gedomineerd werkveld.

In een wijk is deze combinatie aan kwaliteiten ook van belang. Met name in het zelf-organiseren van de wijk zoals in wijkteams of wijkraden, maar ook wanneer er een burgerinitiatief wordt opgezet is het voordelig wanneer er zowel mannen als vrouwen participeren (Snel et al., 2018). Hierdoor zal er ook in dit soort organisatie vormen een breed scala aan overwegingen in acht worden genomen, zoals een gemengd werkteam dit ook doet (Godwin et al., 2006; Snel et al., 2018). Het gebrek aan kennis wat Snel, Engbersen en Custers (2018) bespreken, wanneer er bijvoorbeeld een aanvraag bij de gemeente moet worden gedaan, kan in een gemengde groep worden geminimaliseerd. Wanneer blijkt dat vrouwen betere stukken schrijven en mannen makkelijker door het administratieve werk heen komen zou een gemengde groep enorm van waarde kunnen zijn om initiatieven te laten slagen (Galster, 2019; Godwin et al., 2006; Snel et al., 2018).

Gemengde wijkraden en burgerinitiatieven helpen bij het vergroten van het sociale netwerk van de deelnemende buurtbewoners, daarmee worden ook de banden in de buurt sterker. Het hebben van een sterk sociaal netwerk in de buurt kan beginnen bij homofiele groepen die elkaar beter leren kennen (Senior et al., 2021). Dit gebeurt doordat er bijvoorbeeld een activiteit wordt georganiseerd vanuit de behoefte dit alleen met andere

vrouwen of mannen te delen. Veel wijken kennen bijvoorbeeld groepen buurtmoeders of buurtvaders. Hierdoor begint een sociaal netwerk zich te ontwikkelen in de buurt. Later wordt het echter van belang dit netwerk uit te bereiden en ook anderen te betrekken om zo de hele buurt veerkrachtiger te maken (Senior et al., 2021).

Dit is van belang omdat vrouwen volgens het onderzoek van Gaub, Wallace en Hoyle (2020) andere problemen zien in de wijk dan mannen en andersom. Door beide groepen te betrekken ontstaat er een volledig beeld van wat er in de wijk speelt. Een sterk sociaal vangnet waarbij op zowel de kwaliteiten van mannen als van vrouwen kan worden gesteund heeft daarnaast ook invloed op de leefbaarheid van de buurt. Het heeft een positief effect op de fysieke en mentale gezondheid van bewoners, het plezier in wonen en verhoogt de kansen op een baan doordat er gebruik gemaakt kan worden van een groter netwerk (Cattell, 2001; Hays & Kogl, 2007; Snel et al., 2018). Verder helpt een groot netwerk in de wijk de bewoners om zich te verenigen en in contact te komen met hogere instanties zoals de gemeente of woning coöperaties (Wellman & Leighton, 1979).

Niet alleen volwassenen ervaren voordelen van *mixed gender* participatie, ook de jeugd steekt hier wat van op. Wanneer er door zowel mannen als vrouwen wordt geparticipeerd in de buurt nemen jongeren hier een voorbeeld aan en leren zij op welke manier zij met elkaar om kunnen gaan (Lei, Simons, Simons & Edmond, 2014). De gendergelijkheid geeft jongeren inzicht in de rolverdeling die tussen mannen en vrouwen kan bestaan, en hoe dit met respect vormgegeven kan worden. Lei, Simons, Simons en Edmond (2014) laten in hun onderzoek zien hoe gendergelijkheid zorgt voor minder agressief gedrag van jongens tegenover meisjes in de buurt. Ze nemen een voorbeeld aan de volwassenen in de buurt waardoor ook op jongere leeftijd jongens en meisjes beter met elkaar kunnen wonen in de wijk.

Gender-inclusiviteit biedt een voorbeeld voor jongeren, helpt in het functioneren van burgerinitiatieven en dicht een kloof tussen de twee groepen. Hoewel er meer afstanden te vinden zijn tussen buurtbewoners, zoals op cultureel, politiek of economisch vlak, is de kloof tussen genders ook van belang om in de gaten te houden en aan te werken.

Methodologie

Dit onderzoek richt zich op het verkennen van de afstand tussen mannen en vrouwen in hun participatiegedrag in Vrederust. Om de bijpassende onderzoeksvraag; “*Welke factoren spelen een rol tussen de afstand in het participatiegedrag van mannen en vrouwen in Vrederust?*” te

beantwoorden is participatief actieonderzoek gedaan waarbij observaties in de wijk een aanvullende rol hebben gehad in het scheppen van de context van de wijk. Deze observaties zijn gedaan om bewoners en hun leefomgeving te leren kennen, met als doel de omgeving zo min mogelijk te verstoren. Deze observaties zijn bijgehouden in een logboek, een overzicht hiervan is te vinden als bijlage 2. De keuze voor participatief actieonderzoek is gemaakt omdat er een ‘handen uit de mouwen’ sfeer heerst in de wijk. Bewoners doen graag iets. Hierdoor is er gekeken naar mogelijkheden om co-creatie in te zetten als primaire bron en methode van data verzameling.

Er zijn een aantal manieren waarop dit kan; *codesign* is een methode waarbij samen met bewoners een ontwerp of plan wordt gemaakt om een bepaald probleem om te lossen. Ook bestaan er vormen zoals het maken van een game die als simulatie dient om een onderwerp te verkennen of een meer sensorische benadering waarbij deelnemers wordt gevraagd om bijvoorbeeld iets te tekenen (Labib, Pizzolato, Stappers, Evans, Lechner, Widdershoven, Bouter, Dierickx, Bergema & Tijdink, 2023). Om dit onderzoek toegankelijk te maken voor zoveel mogelijk bewoners, en co-creatie te implementeren is er gekozen voor visueel onderzoek. De taalbarrière wordt hierdoor voor zover mogelijk omzeild. Foto’s kunnen sprekender zijn dan woorden, en bieden daarnaast een goed aanknopingspunt voor een gesprek (Byrne, Daykin & Coad, 2016). Aan de hand van de gemaakte foto’s is er gekozen om een gezamenlijke fotoanalyse middag te houden. Zoals Radley, Hodgetts en Cullen (2005) beschrijven blijft op deze manier de eigen interpretatie, en daarmee de onderzoekersbias, zoveel mogelijk buiten het onderzoek. Het perspectief van de deelnemers op de wijk komt hierdoor naar voren, en de verschillende of overeenkomstige perspectieven van mannen en vrouwen uit de wijk kunnen visueel worden gemaakt waarmee mogelijk de afstand tussen beide groepen verklaard kan worden. Daarbij verkleint deze manier van onderzoeken de afstand tussen de onderzochten en de onderzoeker door beide partijen een actieve rol te laten spelen in het onderzoek (Byrne, Daykin & Coad, 2016).

Het is van belang in acht te nemen dat het doen van participatief actieonderzoek door middel van foto’s zijn gevaren kent rondom privacy en ethiek. Door toe te lichten aan de deelnemers hoe zij hun camera het beste kunnen gebruiken, en welke foto’s privacygevoelig kunnen zijn worden de mogelijke problemen hiermee vanaf het begin zo goed mogelijk ingeperkt (Evans-Agnew & Rosemberg, 2016). Ook is er een eerste selectie op ongepaste of privacygevoelige foto’s gedaan voorafgaand aan de analysemiddag om de deelnemers te beschermen. Naast deze eerste scan van de foto’s op privacy en ongepaste beelden is er geen inhoudelijke analyse gedaan voordat de analysemiddag plaatsvond. Hierdoor zijn het verhaal

van de deelnemers en het groepsgesprek de belangrijkste databronnen gebleven (Evans-Agnew & Rosemberg, 2016). Aan de deelnemers is tijdens de analysemiddag gevraagd of de personen op de foto toestemming hebben gegeven, of dat het adres op de foto gezien mag worden door de andere deelnemers. Aan het begin van de analysemiddag is ook de mogelijkheid gegeven aan alle deelnemers om diens foto's te bekijken en hier nog foto's uit te halen die men niet wil delen met de anderen of wil gebruiken voor het onderzoek (Evans-Agnew & Rosemberg, 2016). Uiteindelijk zijn er in totaal 45 foto's overgebleven, van de 68 foto's, die gebruikt zijn tijdens de middag.

De openheid in het gesprek is geborgd door de positie van de onderzoeker toe te lichten en de connectie met Haag Wonen te benoemen. Hier is benadrukt dat het een onafhankelijk onderzoek is van de Erasmus Universiteit en dat Haag Wonen enkel een ondersteunende functie heeft en deze casus heeft voorgelegd. Ook is aan de deelnemers vermeld dat zij geanonimiseerd zullen worden in dit onderzoek waardoor uitspraken niet terug te leiden zijn naar een persoon. Elke deelnemer wordt aangeduid middels 'Deelnemer NR, M/V) zodat er geen verdere herleiding mogelijk is naar wie welke foto heeft gemaakt, of welke uitspraak heeft gedaan (Bosch & Boeije, 2010). Ook in de collage en het communicatieproduct (bijlage 4) die later zijn gemaakt zijn geen persoonlijke gegevens weer gegeven.

Participanten zijn gerekruteerd door gebruik te maken van de connecties die de Buurtkamer heeft in Vrederust en bekende sleutelfiguren in deze wijk. Daarnaast is er langs de deuren te gaan op verschillende dagen en tijdstippen. De deelnemers van de analysemiddag (n=7) zijn allen bewoners van de wijk Vrederust (populatie wijk \approx 1500) en wonen hier minimaal 1 jaar. 22 bewoners hebben foto's ingestuurd. Echter, hiervan hebben 11 bewoners niet meegedaan aan de analysemiddag. Vier deelnemers zijn maar kort bij de analysemiddag geweest, waardoor n=7 is vastgesteld. Deze zeven deelnemers hebben zowel foto's ingestuurd, als de gehele analysemiddag meegedaan. Onder deze zeven deelnemers waren vier vrouwen en drie mannen.

Na de instemming tot deelname, via e-mail of fysiek aan de deur, is er aan elke participant uitgelegd wat er van hen wordt verwacht. Er is aan hen gevraagd 10-15 foto's van de wijk te maken. Hierbij is een uitleg gegeven over hoe dit ethisch verantwoord kan worden gedaan. Onderwerpen als privacy en toestemming tot fotograferen zijn hierbij toegelicht. Ook het consentformulier is op dit moment ondertekend door de deelnemers (bijlage 5). Aan de deelnemers is gevraagd om foto's te maken van hun wijk en leefwereld. Om hen nog wat richting te geven is aan hen meegegeven foto's te maken waardoor een nieuwe bewoner de

wijk beter zou kunnen leren kennen. Na 10 dagen is gevraagd aan de deelnemers om hun foto's op te sturen of in de gedeelde (persoonlijke) drive map te zetten.

Tijdens de analysemiddag met alle deelnemers is er allereerst aan elke deelnemer nogmaals gevraagd om toestemming tot deelname aan het onderzoek, en is het consentformulier gezamenlijk doorgenomen. Na dit moment van introductie, toestemming en selectie is toegelicht hoe de workshop verder zal verlopen. De onderstaande stappen zijn uitgelegd en daarna uitgevoerd. De analysemiddag heeft 2 uur en 40 minuten geduurd. Tijdens dit gesprek zijn er aantekeningen gemaakt van belangrijke opmerkingen en thema's. Deze zijn naderhand direct uitgewerkt tot een draft van alle uitkomsten per stap en de bijbehorende vragen.

Stap 1: Kennis maken met de wijk

1. Wat vindt u mooi aan de wijk?
2. Wat vindt u minder mooi aan de wijk?
3. Wat valt u het meeste op in de wijk?

Per vraag is er door elke deelnemer een foto gekozen die hier het best bij past. Op de achterkant van de foto's is het nummer van de vraag geschreven om zo achteraf nog terug te kunnen zien welke foto welke vraag representeerde voor de deelnemers. Vervolgens is aan elke deelnemer gevraagd zich kort voor te stellen, zijn fotokeuze(s) toe te lichten en het verhaal bij de foto's te vertellen. Daarbij was er ruimte om op elkaar in te haken en te reageren.

Deze stap is gedaan om zo naast de voorafgaande observaties in de wijk, kennis te maken met de wijk. Het perspectief van de deelnemers op de wijk komt op deze manier aan het licht en wordt visueel zichtbaar ook voor de andere deelnemers.

Stap 2: Inhaken op buurtparticipatie en eigen initiatieven

1. Waar zet u zich voor in, in de wijk? Of wat zou u willen doen?
2. Waarom zet u zich in?
3. Voor wie doet u dat?
4. Wat vindt u de belangrijkste plekken/activiteiten (om zich mee bezig te houden) in de wijk?
5. Met wie werkt u samen of wie heeft u hierbij nodig?

Deze vragen zijn eerst samen doorgenomen waarbij sommige vragen verheldering nodig hadden om ze goed te kunnen beantwoorden. Na de toelichting is er opnieuw per vraag door de bewoners een foto gekozen en het nummer van de vraag op de achterkant genoteerd.

Hierna heeft elke bewoner de mogelijkheid gehad zijn keuzes uit te leggen, zijn motivaties toe te lichten en ook het eigen netwerk in de wijk te bespreken. Hier is wederom de mogelijkheid geweest, nadat iedereen zijn verhaal heeft kunnen doen, met elkaar in gesprek te gaan over buurtparticipatie.

Deze stap is gedaan om inzicht te krijgen in de leefwereld van de bewoners en hun activiteiten in de wijk. Daarnaast heeft deze stap ervoor gezorgd dat het gesprek rondom participatie van start ging.

Stap 3: Inhaken op genderstructuur en participatie

1. Waar ziet u meer vrouwen (mee bezig) in de wijk?
2. Waar ziet u meer mannen (mee bezig) in de wijk?
3. Waar ziet u de meeste overeenkomsten en verschillen tussen mannen en vrouwen in de wijk?
4. Waar zouden meer mannen/vrouwen nodig zijn in de wijk?
5. Hoe ziet u de banden tussen mannen en vrouwen in de wijk?

Bovenstaande vragen zijn minder gestructureerd aan bod gekomen. Hier is met name een groepsgesprek gevoerd rondom het thema genderkenmerken en *mixed gender* participatie. Na dit gesprek zijn er ‘vrouwelijke’ en ‘mannelijke’ foto’s gekozen, op initiatief van de deelnemers, die volgens hen de genderstructuur in de wijk weergeven. Daarbij is een extra categorie gevormd ‘samen’ waar zowel mannen als vrouwen mee bezig zijn, en waar zij op één lijn liggen met elkaar.

Deze stap is gedaan om zo de genderstructuur in de wijk te verkennen en deze te betrekken op het concept participatie. Op deze laagdrempelige manier is een redelijk lastige discussie gestart. Ook heeft deze stap de dynamiek tussen de deelnemende mannen en vrouwen aan het licht gebracht om zo ook deze te kunnen analyseren (Wibeck, Dahlgren & Öberg, 2007).

Stap 4: Afsluiting

Na het gesprek is er gevraagd of er nog opmerkingen, vragen of andere dingen waren die men nog wilde delen. Daarbij is vermeld dat de deelnemers altijd contact op kunnen nemen wanneer er achteraf nog vragen zijn of zij feedback hebben op de sessie, onderzoeksmethode of de manier van analyseren. Tot slot is er met elkaar besproken hoe de foto’s nog van waarde kunnen zijn voor de wijk. Deze vraag is pas achteraf gesteld om zo de druk om ‘mooie’ foto’s te maken weg te nemen en het doel van het onderzoek niet voorbij te gaan.

Hieruit is voortgekomen dat het leuk zou zijn als er een collage gemaakt zou worden van de beelden en deze in de wijk zichtbaar te maken. De deelnemers hebben een aantal foto's gekozen die zij hierin wilden hebben. De vraag vanuit de deelnemers was of de onderzoeker deze tot een mooi geheel wilde maken gezien de geringe tijd die bewoners hebben om dit later met elkaar nog te doen. Elke deelnemer heeft ook foto's mee mogen nemen die hij/zij/hen wilde hebben als bedankje voor de deelname.

Deze stap is gedaan om de middag goed af te sluiten en nog ruimte te creëren voor eigen inbreng van de deelnemers. Daarbij is er gekeken naar een passende manier om de kennis voor en door de wijk, ook in de wijk te houden.

Resultaten

Tijdens dit onderzoek naar de vraag: *“Welke factoren spelen een rol in de afstand tussen het participatiegedrag van mannen en vrouwen in Vrederust?”* zijn met name tijdens de fotomiddag resultaten gevonden die helpen bij het beantwoorden van deze vraag. De observaties in de wijk bieden context en zullen ter verduidelijking worden gebruikt in deze paragraaf. De stappen uit de fotoanalyse middag en de bijbehorende resultaten zullen stap voor stap worden besproken.

Stap 1: kennis maken met de wijk

Door een eerste blik op de geprinte foto's werd er al duidelijk welke elementen aandacht krijgen in de wijk. De focus van de deelnemers kwam naar voren, en daarbij de eerste

Afbeelding 1; deelnemer 5 (M)

Afbeelding 2; deelnemer 7 (M)

verschillen tussen mannen en vrouwen uit de buurt. De foto's van de drie deelnemende mannen betroffen voornamelijk de thema's veiligheid, toegankelijkheid met de auto en parkeergelegenheid. Deze thema's zijn opgemaakt uit foto's van onder andere openstaande hekken bij bouwplaatsen of materialen met scherpe randen die hier worden gestald. Ook verkeerd geparkeerde auto's of parkeerplaatsen die niet meer gebruikt kunnen worden omdat hier bouw materiaal op staat werden gefotografeerd. Daarnaast fotografeerden zij ook afgesloten wegen rondom de wijk die de verkeersonrust en verkeersveiligheid representeren.

De thema's die uit de foto's van de vier deelnemende vrouwen naar voren kwamen betroffen vooral sociale interacties, kinderen en de tuinen of het groen in de buurt. De foto's laten spelende kinderen zien in de speeltuinen of op straat. Ook in de binnentuin fotografeerden zij spelende kinderen of de interactie met anderen uit de buurt wat hier plaatsvindt. Foto's waren gemaakt van een picknick samen of van een kort gesprek met een van de buren buiten. Opvallend aan de sociale interacties die te zien zijn op de foto's is dat deze vaak alleen maar met andere vrouwen zijn. Hier zijn de vrouwen zich van bewust: *'Ik ken veel anderen in de buurt, maar vooral andere vrouwen, en dan hun mannen, maar die ken ik niet echt. Toen ik hier kwam wonen werd ik door een groep vrouwen ontvangen, niet echt door de mannen.'* (Deelnemer 2, V). Uit de observaties bleek dit ook. Vrouwen werden vaker met andere vrouwen gezien, of in de buurt van kinderen. Hier zaten bijna geen mannen bij. In gesprek met bewoners refereerden vrouwen ook vaker naar andere vrouwen dan

Afbeelding 3; deelnemer 2 (V)

Afbeelding 4; deelnemer 4 (V)

Afbeelding 5; deelnemer 4 (V)

mannen naar andere mannen die zij kenden in de buurt. Zo is er in het wervingsproces door een bewoner gezegd *‘Meer mannen vinden, niet aan mij vragen. Zij verstopt.’* (Buurtbewoner)¹.

Naast deze verschillen waren er ook elementen die door zowel de mannen als de vrouwen uit de groep werden gefotografeerd. Beiden storen zich aan het afval op straat en naast de containers, maar ook aan de vele verbouwingen die in de wijk plaatsvinden en de rommel die dit met zich meebrengt. *‘In deze wijk is het eigenlijk altijd al zo geweest, het is een beetje de nieuwe norm geworden. Zeker nu met alle verbouwingen en renovaties voelt het toch alsof de wijk al een rommel is.’* (Deelnemer 6, M). De foto’s lieten dit afval zien, de overvolle containers, maar ook een eigen tuin waar zwerfafval van de verbouwingen in terecht komt. Een ander overeenkomstig element waren de jongeren. Deze staan bijna niet op de foto’s van ofwel de mannen ofwel de vrouwen.

Afbeelding 6; deelnemer 6 (M)

Afbeelding 7; deelnemer 3 (V)

‘We weten allemaal dat ze er wel zijn, maar zien ze bijna niet. Ik zou niet weten waar ik als jongere heen zou gaan in deze buurt, en weet dus ook niet waar ik ze zou moeten vinden. Ik heb nog nagedacht over hoe ik dat in een foto kon laten zien, maar dat lukte me niet.’

(Deelnemer 2, V)

¹ Genoteerd uit een gesprek met een buurtbewoner tijdens het van deur tot deur werven van respondenten

Nadat dit punt genoemd werd, werd er instemmend geknikt. Er zijn weinig plekken waar de jongeren heen kunnen. Deelnemer 1 (V) fotografeerde de tramhalte die nu bewaakt wordt met camera's om de vernieling door jongeren tegen te gaan. Naast deze 'negatieve kant van de jongeren in de buurt' zoals zij het zelf noemde, fotografeerde zij ook een positief effect van jongeren in de wijk. Deze foto betrof de muurschildering die is gemaakt samen met jongeren rondom een voetbalveldje. Het woord 'respect' op deze muur is wat volgens haar het probleem met de jongeren representeert.

'Het is niet zo dat de jongeren geen respect meer hebben in deze wijk hoor, verre van. Ze hebben respect als jij dat ook voor hen hebt. Ik denk dat er aan beide kanten, jong en oud, een gebrek is aan respect en begrip voor elkaar.' (Deelnemer 1, V)

Afbeelding 8; deelnemer 1 (V)

Afbeelding 9; deelnemer 1 (V)

Wat niet uit de foto's bleek was de rol van de mannen en vrouwen in de binnentuin. Hoewel er door de mannen geen foto's gemaakt waren van de tuinen is tijdens middagen in de tuin gezien dat er zowel mannen als vrouwen hiermee bezig waren. Er zijn weldegelijk een aantal mannen betrokken bij de tuinen en het proces van vernieuwing hiervan. De vrouwen fotograferden de tuinen wel, met name om de functie van deze tuinen te laten zien als ontmoetingsplek of als speelplek voor de kinderen.

Stap 2 workshop: Inhaken op buurtparticipatie en eigen initiatieven

Allereerst kwam in deze stap naar voren wie zich al inzetten in de wijk en waarvoor. Met name de kinderen en het afval waren elementen waar de deelnemers zich al actief mee bezig houden. Tijdens deze stap werden foto's gekozen van spelende kinderen en de speeltuinen, maar ook van de overvolle containers en het zwerfafval in de wijk.

'Zodra het afval meer werd zijn we gaan bedenken wat we konden doen, nu nemen we dus soms de afvalprikker mee als we gaan lopen. Ik zag dit ook in de binnentuin gedaan worden, leuke manier om buiten te zijn en het helpt echt met de schone straten.' (Deelnemer 3, V)

Hier werden ook foto's gedeeld van volle emmers met afval en kinderen die helpen met het prikken van afval. Hier zijn weinig anderen voor nodig, al zou het leuk zijn wanneer het een gezamenlijke activiteit zou worden met anderen in de wijk, wordt door twee van de deelnemers benoemd. Zelf iets opzetten lijkt hen te veel tijd te kosten. *"Een uurtje wandelen en afval opruimen kan ik wel doen, maar het organiseren en zorgen voor spullen en een route vind ik veel."* (Deelnemer 1, V).

Afbeelding 10; deelnemer 3 (V)

Afbeelding 11; deelnemer 1 (V)

Afbeelding 12; deelnemer3 (V)

Wie men nodig heeft, of met wie men al samen werkt is als volgende besproken. Deze vraag geeft een eerste inzicht in de genderstructuur binnen het participeren in de wijk. De vrouwen werken samen met andere vrouwen, de deelnemende mannen vooral alleen. Voor de mannen gaat dit vooral om het aanspreken van jongeren op hun gedrag, wat iets is wat alleen

gedaan kan worden. Het idee van samen iets opzetten voor de jongeren kwam in het gesprek naar boven maar werd snel afgewimpeld, hier denken zij niet de juiste personen voor te zijn.

'Ik snap die levens van die jongens niet. Ik weet niet wat ze willen, of waar, of van wie? Maar ik denk wel dat er andere mensen zijn die dat wel kunnen. Gewoon die dichter bij ze staan denk ik.' (Deelnemer 7, M)

Ondanks dat de mannen zich wel in de positie voelen staan om jongeren aan te spreken op hun gedrag hebben zij niet het vertrouwen iets anders voor de jongeren te kunnen betekenen. Het stukje afstand tussen jongeren en volwassenen in de buurt, zoals eerder besproken, lijkt een barrière om een initiatief voor hen op te zetten. Ook wanneer hen werd gevraagd wie zij nodig zouden hebben om samen met diegene iets te kunnen betekenen voor de jongeren kwam er naar voren dat zij zich niet geschikt voelen hiervoor, maar ook niet zo goed weten wie hier wel geschikt voor zou zijn. Vanuit de vrouwen werd er omtrent het thema jongeren vooral gezegd dat zij soms ook bang zijn voor hen. Wanneer zij een ruzie zien gebeuren durven zij niet altijd in te grijpen. *'Die jongens zijn groot, de jonge kinderen niet. Daarom is het makkelijker voor mij met de kinderen.'* (Deelnemer 4, V)

Ook de plaatsen in de wijk waar men veel komt en waar men zich inzet werden besproken; *'Kijk veel dingen die er al zijn ken ik niet, of wil ik niet naartoe omdat er dan alleen maar vrouwen zijn.'* (Deelnemer 5, M). Deze uitspraak bleek herkenbaar voor de andere twee mannen in de groep. Er werd aangegeven dat er veel activiteiten georganiseerd worden op tijden wanneer zij aan het werk zijn, maar ook dat zij door het werken minder tijd in het algemeen hebben om met bepaalde initiatieven mee te doen. De vrouwen konden zich ook vinden in deze opmerking en gaven aan zelf ook veelal overdag te werken. Daarbij merkten zij ook dat veel voor en door vrouwen wordt gedaan ondanks dat dit niet per se de intentie is. *'Toch is alles wat we doen wel voor iedereen.'* (Deelnemer 1, V). Hoewel deelnemer 2 (V) ook aangaf dat zij zich echt inzet voor de kinderen en eigenlijk voor hen het meeste wil betekenen, vonden de andere vrouwen dat dit toch ook verder ging dan alleen participeren en zorgen voor de kinderen.

'Kijk ook de ouders van die kinderen zijn ermee geholpen als er een leuke speeltuin is die we samen netjes houden of wanneer er leuke activiteiten zijn. Dan kan iedereen zorgeloos zijn kinderen laten spelen. Dat is niet alleen goed voor die kinderen maar ook voor de ouders en de omgeving.' (Deelnemer 4, V)

Daarnaast werd er besproken dat de mannen weinig anderen om zich heen zien of kennen die bezig zijn met de veiligheid in de wijk of de verkeersdrukte. Hoewel zij ook niet weten op welke manier zij zich hiervoor in zouden kunnen zetten vonden zij het toch lastig dat er geen groep is waar zij zich zo bij aan kunnen sluiten. *‘Voor de vrouwen is dat makkelijker. De buurtkamer bijvoorbeeld heeft zo een groep waar je bij kan om je voor die kinderen in te zetten of waar je wat kan organiseren zelf.’ (Deelnemer 7, M).*

Stap 3 workshop: Inhaken op genderstructuur en participatie

Stap drie verhelderde met name de link tussen de bestaande genderstructuren in de wijk en het participatiegedrag. In deze stap werd door de deelnemers geopperd om een rijtje ‘mannelijke’ en ‘vrouwelijke’ foto’s te maken. Deze rijtjes beantwoorde gelijk de vraag waar men meer mannen of vrouwen (mee bezig) ziet in de wijk. Zo bestond het ‘mannelijke’ rijtje uit de verkeersfoto’s, de foto’s met auto’s en gevaarlijke situaties op straat. Het ‘vrouwelijke’ rijtje betrof foto’s met de kinderen, de speeltuinen, het groen en de sociale interacties.

‘Niet alleen zijn we hier dan meer mee bezig, maar dit is ook waar je ons over het algemeen meer ziet. Of het nu is om je in te zetten voor de wijk of gewoon omdat we zo leven, hier zie je de vrouwen (wijst naar ‘vrouwelijke’ rijtje) en hier zie je de mannen (wijst naar het ‘mannelijke’ rijtje). (Deelnemer 4, V).

Wat verder opvalt is dat het ‘vrouwelijke’ rijtje plekken bevat waar de vrouwen veel komen. Het ‘mannelijke’ rijtje betreft zorgen om de buurt, maar geen plekken waar zij ook hun vrije tijd spenderen. Op een parkeerplaats of een afgesloten weg wordt geen vrije middag gespendeerd door de mannen, terwijl de vrouwen wel vaker een middag spenderen in bijvoorbeeld de binnentuin die zij hebben gefotografeerd. Een ander verschil wat werd opgemerkt is de mate van ondernemendheid. De foto’s van de vrouwen bevatten elementen waar zij al participeren. *‘Het afval, daar stoorde ik mij zo aan dat het gewoon weg moest. Dus een prikker en een vuilniszak en gewoon maar beginnen.’ (Deelnemer 4, V).* De mannen hadden meer beelden van elementen waar zij zich aan stoorden maar minder van wat ze hier al aan doen. De foto met de vuilniszak in de hand van Deelnemer 4 (V) lag naast de foto van Deelnemer 6 (M) die een duim omlaag fotografeerde met op de achtergrond het vuilnis naast de container.

Waar men elkaar meer zou willen zien was voor de vrouwen vooral bij de activiteiten die er al zijn. *‘Als er een keer een man bij is, komt er de volgende keer misschien wel nog*

een' (Deelnemer 3, V) Maar ook voor praktische, fysiek zware dingen zouden zij graag af en toe een man willen zien die hen kan helpen. Soms is er tijdens het afval opruimen bijvoorbeeld iets zwaars wat niet zomaar uit de weg geholpen is, of zijn er kinderen die willen voetballen waar de vrouwen zichzelf geen ster in vinden. Voor de mannen leken zij weinig behoefte te hebben aan hulp of meer contacten met vrouwen.

Afbeelding 13; deelnemer 7 (M)

Afbeelding 14; deelnemer 5 (M)

'Het verkeer lossen zij toch niet op, en de jongeren zoals ze net zeiden spreken ze niet aan. Dat zijn dingen die ik gewoon doe, daar heb ik weinig anderen bij nodig. En wat zij doen daar ben ik niet goed in.' (Deelnemer 7, M).

Deze uitspraak geeft al een beetje antwoord op de vraag hoe de banden tussen de mannen en vrouwen in de wijk worden gezien. Daarnaast is ook ingegaan op hoe men deze banden zou willen zien. Uit dit gesprek kwam vooral naar voren dat de banden tussen de vrouwen onderling sterk zijn en de mannen meer alleen doen. Dit zouden zij graag anders zien. Ze zouden graag willen dat er meer met elkaar samen wordt gewerkt, met name voor de jongeren. Ook de mannen zouden in de toekomst wel betere banden onderling en met de vrouwen in de wijk willen hebben. Een groep die zich bezighoudt met de veiligheid zou iets zijn waar alle drie de mannen wel aan mee zouden willen doen. Op de andere thema's die naar voren kwamen was het, buiten hulp met fysiek zware taken, het eigenlijk wel goed zo. Over het organiseren voor iets voor de jongeren raakten een aantal deelnemers erg enthousiast om dit samen te gaan doen.

‘Wij (doelt op 2 vrouwen) organiseren al veel voor de jonge kinderen, dus het verzinnen en regelen van een activiteit lukt ons wel. Maar het aanspreken van de jongeren daar zouden we jou (doelt op een man) hulp bij kunnen gebruiken.’ (Deelnemer 2, V)

Ondanks dat sommige activiteiten dan misschien meer voor vrouwen zijn, zijn bepaalde doelgroepen zoals de jongeren voor hen beiden belangrijk en leek dit het hen wel waard om de krachten van mannen en vrouwen voor te bundelen.

Conclusie

In dit onderzoek is naar een antwoord gezocht op de vraag; *“Welke factoren spelen een rol tussen de afstand in het participatiegedrag van mannen en vrouwen in Vrederust?”*. Door middel van een fotoanalyse middag samen met bewoners is een antwoord op de vraag ontstaan. Dit antwoord houdt de besproken theorieën in het theoretisch kader aan om zo de besproken factoren die invloed kunnen hebben op de mate van *mixed gender* participatie te bespreken. Uitgaande van de foto’s en het gesprek met de deelnemers kan er geconstateerd worden dat er in deze wijk een sterke mate van het homofilie principe heerst, zoals van der Meer en Tolsma (2014) en Delsen (2016) toelichtten. De vrouwen kennen met name andere vrouwen, zij zoeken elkaar meer op. De mannen zoeken niet per se andere mannen op, maar zetten zich vaker individueel in voor de wijk. Daarnaast wordt er ook benoemd dat de activiteiten die er zijn vaak niet bij de interesses van de mannen passen en zij hierdoor niet mee doen. De omgevingsfactoren zouden hier een rol in kunnen spelen, hoewel het meer lijkt te leunen naar het type activiteit dan de omgeving. De plekken waar men vrije tijd spendeert of waar men zich in zou willen zetten, voelen voor de deelnemers niet als ‘van de een of van de ander’ waar Caetano en Maheshri (2019) wel vanuit gaan.

Daarbij is er ook geen onwelkome sfeer richting elkaar. Door de deelnemers is nadrukkelijk besproken dat alles wat zij doen, door de mannen en vrouwen, voor iedereen is en iedereen welkom is. Er is zelfs een uitnodigende houding vanuit twee van de vrouwen die veel organiseren in de wijk richting de mannen om mee te komen doen. Zoals eerder besproken gebeurt het vaker dat een sterk wijknetwerk begint vanuit homofile groepen en het later om kan vormen richting een gemengd netwerk wat de wijk veerkrachtiger maakt (Senior et al., 2021). Dit gesprek kan een eerste stap zijn voor de wijk richting de volgende fase, namelijk een meer gemengd netwerk.

Dat dit gemengde netwerk er nog niet is, en daarmee het meest concrete antwoord op waar de afstand vandaan lijkt te komen, is door het verschil in focus binnen de wijk. Gaub,

Wallace en Hoyle (2020) beweren dat mannen en vrouwen op andere elementen letten in hun wijk. Dit blijkt duidelijk wanneer de foto's tijdens de derde stap worden ingedeeld in een rijtje 'mannelijke' en 'vrouwelijke' foto's. Hierin zijn ook de traditionele genderrollen terug te zien, hoewel deze niet expliciet werden besproken door de deelnemers (Campbell & Lee, 1990; Stark, 1991). De verkeersveiligheid en het parkeren (mannelijk), en de kinderen, de speeltuinen, het groen en de sociale interacties (vrouwelijk) waren opvallend gesegregeerde onderwerpen bij de deelnemers. Later in deze stap werd er ook een rijtje 'samen' toegevoegd door de deelnemers waar het afval en de jongeren bij hoorden. Alle rijtjes bij elkaar, en de collage die is gemaakt uit alle foto's laten zien dat er gezamenlijk een volledig beeld van de wijk ontstaat. Dit gaat hand in hand met het onderzoek van Rogelberg en Rumery (1996) waar het diverse werkteam de meeste overwegingen in acht neemt. Het bundelen van krachten zoals eerder benoemd lijkt dus nodig te zijn om de wijk veerkrachtiger te maken. De bewoners lijken hiervoor open te staan wat mogelijkheden biedt voor de toekomst om hier op in te spelen en zo een veerkrachtige wijk te creëren (Galster, 2019; Godwin et al., 2006).

'En zo hebben we toch precies Vrederust wel in beeld denk ik. Ik had niet gedacht aan de speeltuinen want die zie ik niet zo veel, maar nu ik ze op de foto's zie denk ik ja die horen er ook wel bij en andersom denk ik dat de verkeersveiligheid niet iedereens zorg is, maar toch erbij hoort. Samen hebben we het allemaal.' (Deelnemer 6, M)

Discussie

Bovenstaande uitkomsten van dit onderzoek zijn zowel maatschappelijk als wetenschappelijk relevant. Zoals eerder besproken is dit onderzoek een aanvulling voor de wetenschap gezien de wijk specifieke uitkomsten die bijdragen aan het creëren van een databank voor de wijk. Daarnaast is dit onderzoek voor en door de bewoners van Vrederust gedaan, hierdoor is de afstand tussen de academische wereld en de bewoners geminimaliseerd, ook in de uitkomsten. De maatschappelijke waarde kan enerzijds worden gevonden in de waarde voor de wijk zelf. De analysemiddag heeft voor een eerste stap gezorgd in het contact tussen mannen en vrouwen. Het heeft de deelnemende bewoners tot het inzicht gebracht dat zij samen het meest kunnen betekenen voor de wijk en elkaar bijvoorbeeld nodig hebben om iets voor de jongeren te gaan betekenen. Anderzijds vindt dit onderzoek zijn maatschappelijke relevantie in het creëren van een mogelijk terugkerend onderzoek voor Haag Wonen; het doen van onderzoek voor en door bewoners door middel van foto's. Dit onderzoek kan ten grondslag liggen aan het ontstaan van een beeldbank binnen de wijk. De collage die is

gemaakt kan worden aangevuld, geüpdatet en worden gebruikt om het gesprek aan te blijven gaan. Dit kan uitgroeien tot een waardevolle databron voor Haag Wonen en een kenmerk van de buurt.

Naast zijn relevantie kent dit onderzoek ook zijn limitaties. Zo waren de deelnemende bewoners al redelijk actieve bewoners in de wijk. Van meer bewoners (n=22) zijn er foto's ontvangen dan dat er mee deden aan de analysemiddag (n=11/n=7). Oorzaken hiervoor lijken een gebrek aan tijd, maar ook de taalbarrière te kunnen zijn. Het opsturen van foto's is door veel mensen begrepen, echter niet voor iedereen was ook duidelijk dat de analysemiddag er ook bij hoorde. De deelnemers van de analysemiddag beheersten dus allen wel tot op zekere hoogte de Nederlandse taal. Het voordeel van het toch door laten gaan van de analysemiddag is dat er nu wel een eerste analysemiddag is geweest die kan worden gebruikt als voorbeeld om later te herhalen en van te leren.

Ten tweede werkte de 'handen uit de mouwen' sfeer die heerst in deze wijk enerzijds mee, anderzijds tegen. Mensen haken snel aan, lopen even binnen in de buurtboetiek of komen alleen even nieuwsgierig kijken. Voor het leren kennen van de wijk was dit erg voordelig, maar tijdens de fotoanalyse middag zorgde dit soms voor verstoring van de structuur. Zeven bewoners hebben de gehele middag meegedaan, echter zijn er elf mensen in totaal even komen kijken en hebben kort meegedaan of hebben achteraf nog foto's gedeeld. Om meer structuur aan te brengen in dit type onderzoek kan het helpen om duidelijker te communiceren wat de opdracht is aan de deelnemers en daar dan ook een beloning tegenover te zetten. Zo zou er vooraf een fotografie workshop gedaan kunnen worden of kan er een vrijwilligersvergoeding als tegenprestatie tegenover worden gezet. Hierdoor kan de opdracht duidelijker worden gemaakt en het percentage deelnemers wat halverwege (na het maken van foto's) afhaakt worden geminimaliseerd.

Tot slot is het van belang te benoemen dat de foto's van de deelnemers, zowel van de deelnemers van de analysemiddag als van de mensen die alleen foto's hebben opgestuurd zeer overeenkwamen binnen beide genders. De 'mannelijke' en 'vrouwelijke' foto's kwamen opvallend veel overeen waardoor tot bovenstaande conclusie is gekomen. Wanneer er een grotere sample zou worden gebruikt is het interessant om te bekijken of de foto's net zoveel overeenkomen als in dit onderzoek het geval was.

Uit de besproken limitaties blijken al een aantal aanbevelingen voor vervolgonderzoek namelijk; minder actieve bewoners betrekken, of een grotere sample gebruiken. Wanneer we kijken naar de afstand tot de jongeren die aan het licht kwam tijdens de analysemiddag kan het ook interessant zijn om deze manier toe te passen om met de jongeren in contact te komen

en het gesprek aan te gaan. Het maken van foto's is hen nog meer eigen dan de doelgroep die in dit onderzoek is aangesproken. Daarnaast kan het de leefwereld van de jongeren visueel maken wat begrip kan creëren van oud naar jong. Hierna zou de sample nog meer vergroot kunnen worden door dit onderzoek te herhalen waarbij de sample uit zowel jong als oud bestaat om zo ook tussen hen een brug te creëren. Om deze kennis voor en door de bewoners in de wijk te houden en te blijven gebruiken is het van belang hierbij te onderzoeken op welke manier dit van waarde kan blijven. Een jaarlijks event zoals een fotografie week of een jaarlijkse collage/tentoonstelling zou kunnen zorgen voor een duurzame manier van onderzoeken voor Haag Wonen in Vrederust.

Bibliografie

- Andre, P. (1977). Citizen Participation. *Teaching Public Administration*, 1.
<https://doi.org/10.4135/9781412971973.n52>
- Bosch, R., & Boeije, H. (2010). Wetenschapsfilosofische grondslagen bij analyseren in kwalitatief onderzoek. *Boom Onderwijs*.
https://pure.knaw.nl/ws/files/461772/artikel_wetenschapsfilosofische_grondslagen.pdf
- Byrne, E., Daykin, N., & Coad, J. (2016). Participatory Photography in Qualitative Research: A Methodological review. *Visual Methodologies*, 4(2), 1–12.
<https://doi.org/10.7331/vm.v4i2.66>
- Caetano, G., & Maheshri, V. (2019). Gender segregation within neighborhoods. *Regional Science And Urban Economics*, 77, 253–263.
<https://doi.org/10.1016/j.regsciurbeco.2019.05.004>
- Campbell, K. E., & Lee, B. A. (1990). Gender differences in urban neighboring. *Sociological Quarterly*, 31(4), 495–512. <https://doi.org/10.1111/j.1533-8525.1990.tb00725.x>
- Cattell, V. (2001). Poor people, poor places, and poor health: the mediating role of social networks and social capital. *Social Science & Medicine*, 52(10), 1501–1516.
[https://doi.org/10.1016/s0277-9536\(00\)00259-8](https://doi.org/10.1016/s0277-9536(00)00259-8)
- Conkey, M. W., & Gero, J. M. (1992). Engendering Archaeology: Women and Prehistory. *Journal Of Interdisciplinary History*, 23(2), 309. <https://doi.org/10.2307/205279>
- Cornwall, A. (2003). Whose Voices? Whose Choices? Reflections on Gender and Participatory Development. *World Development*, 31(8), 1325–1342.
[https://doi.org/10.1016/s0305-750x\(03\)00086-x](https://doi.org/10.1016/s0305-750x(03)00086-x)
- Cornwall, A. (2008). Unpacking “Participation”: models, meanings and practices. *Community Development Journal*, 43(3), 269–283. <https://doi.org/10.1093/cdj/bsn010>

- De Wilde, M., Hurenkamp, M., & Tonkens, E. (2014). Flexible relations, frail contacts and failing demands: How community groups and local institutions interact in local governance in the Netherlands. *Urban Studies*, 51(16), 3365–3382.
<https://doi.org/10.1177/0042098013519832>
- Delsen, L. (2016). Realisatie van de participatiesamenleving: Hervorming van de verzorgingsstaat in Nederland: 2010-2015. *Radboud Repository*, 2015, 767–797.
<http://repository.ubn.ru.nl/bitstream/handle/2066/160932/160932.pdf>
- Den Haag Zuidwest. (2021, 15 december). *Brede aanpak voor Den Haag Zuidwest gepresenteerd - Den Haag Zuidwest*.
<https://www.zuidwestopznbest.denhaag.nl/nieuws/brede-aanpak-voor-den-haag-zuidwest-gepresenteerd/>
- Denters, S. A., Tonkens, E., Verhoeven, I., & Bakker, J. (2013). Burgers maken hun buurt. *Platform 31*.
https://ris.utwente.nl/ws/files/5143833/Publicatie_Burgers_maken_hun_buurt.pdf
- Doff, W., & Höppner, R. (2019). Kansen en obstakels voor veerkracht. In *Kenniswerkplaats Leefbare Wijken*. Kenniswerkplaats Leefbare Wijken. https://kenniswerkplaats-leefbarewijken.nl/wp-content/uploads/rapport_WendaDoff_juli19.pdf
- Erickson-Schroth, L., & Davis, B. (2021). The History of Gender. In *Oxford University Press eBooks*. <https://doi.org/10.1093/wentk/9780190880033.003.0002>
- Evans-Agnew, R., & Rosemberg, M. S. (2016). Questioning photovoice research. *Qualitative Health Research*, 26(8), 1019–1030. <https://doi.org/10.1177/1049732315624223>
- Galster, G. (2019). *Making our neighborhoods, making our selves*.
<https://doi.org/10.7208/chicago/9780226599991.001.0001>

- Gaub, J. E., Wallace, D., & Hoyle, M. E. (2020). The Neighborhood According to Women: Understanding Gendered Disorder Perceptions. *Crime & Delinquency*, 67(6–7), 891–915. <https://doi.org/10.1177/0011128720968491>
- Gemeente Den Haag. (2023a). Kenniswijzer Buurtonderzoek 2023. In *Den Haag in Cijfers*. <https://denhaag.incijfers.nl/handlers/ballroom.ashx?function=download&id=176>
- Gemeente Den Haag. (2023b). *Wijkprofiel Bouwlust/Vrederust - Den Haag*. Projecten - Den Haag. <https://projecten.denhaag.nl/wijk/bouwlust/wijkprofiel-bouwlust-vrederust/>
- Godwin, L. N., Stevens, C. E., & Brenner, N. (2006). Forced to Play by the Rules? Theorizing how Mixed–Sex Founding Teams Benefit Women Entrepreneurs in Male–Dominated Contexts. *Entrepreneurship Theory And Practice*, 30(5), 623–642. <https://doi.org/10.1111/j.1540-6520.2006.00139.x>
- Haag Wonen. (2023, 8 augustus). *149 woningen in Vrederust straks weer zo goed als nieuw | Haag Wonen*. <https://haagwonen.nl/projecten/de-gaarde-vrederust/>
- Hays, R. A., & Kogl, A. (2007). Neighborhood Attachment, Social Capital Building, and Political Participation: A Case Study of Low- and Moderate-Income Residents of Waterloo, Iowa. *Journal Of Urban Affairs*, 29(2), 181–205. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9906.2007.00333.x>
- Kamau, R. W. (2022). Influence of Gender on Recreational Participation. A Critical Literature Review. *Journal Of Modern Hospitality*, 1(1), 54–65. <https://doi.org/10.47941/jmh.1097>
- Labib, K., Pizzolato, D., Stappers, P. J., Evans, N., Lechner, I., Widdershoven, G., Bouter, L., Dierickx, K., Bergema, K., & Tijdink, J. (2023). Using co-creation methods for research integrity guideline development – how, what, why and when? *Accountability in Research*, 1–26. <https://doi.org/10.1080/08989621.2022.2154154>
- Leefbaarheidscirkel*. (2024). <https://denhaag.incijfers.nl/content/leefbaarheidscirkel>

- Lei, M., Simons, R. L., Simons, L. G., & Edmond, M. (2014). Gender Equality and Violent Behavior: How Neighborhood Gender Equality Influences the Gender Gap in Violence. *Violence & Victims*, 29(1), 89–108. <https://doi.org/10.1891/0886-6708.vv-d-12-00102>
- McCaffrey, D. P., Faerman, S. R., & Hart, D. W. (1995). The Appeal and Difficulties of Participative Systems on JSTOR. *www.jstor.org*. <http://www.jstor.org/stable/2635025>
- Ministerie van Algemene Zaken. (2019). *Troonrede 2013*. Toespraak | het Koninklijk Huis. <https://www.koninklijkhuis.nl/documenten/toespraken/2013/09/17/troonrede-2013>
- Prado, S. D., Dahmen, S. R., Bazzan, A. L. C., Maccarron, M., & Hillner, J. (2020). Gendered networks and communicability in medieval historical narratives. *Advances in Complex Systems/International Journal Of Modeling, Simulation And Scientific Computing*, 23(03), 2050006. <https://doi.org/10.1142/s021952592050006x>
- Radley, A., Hodgetts, D., & Cullen, A. (2005). Visualizing homelessness: a study in photography and estrangement. *Journal Of Community & Applied Social Psychology*, 15(4), 273–295. <https://doi.org/10.1002/casp.825>
- Rogelberg, S. G., & Rumery, S. M. (1996). Gender Diversity, Team Decision Quality, Time on Task, and Interpersonal Cohesion. *Small Group Research*, 27(1), 79–90. <https://doi.org/10.1177/1046496496271004>
- Schelling, T. C. (1971). Dynamic models of segregation†. *Journal Of Mathematical Sociology*, 1(2), 143–186. <https://doi.org/10.1080/0022250x.1971.9989794>
- Senior, C., Jowkar, M., Salaj, A. T., & Johansen, A. (2021). Empowering Citizens in a Smart City Project One Step at a Time: a Norwegian Case Study. *IEEE European Technology And Engineering Management Summit (E-TEMS)*. <https://doi.org/10.1109/e-tems51171.2021.9524892>

- Snel, E., Custers, G., & Engbersen, G. (2018). Ongelijkheid in de participatiestad. *Mensch en Maatschappij*, 93(1), 31–57. <https://doi.org/10.5117/mem2018.1.snel>
- Sociale Kaart Den Haag. (2023, 11 oktober). *Buurtkamer Vrederust - Sociale Kaart Den Haag*. <https://socialekaartdenhaag.nl/ak-organisation/buurtkamer-vrederustlaan/?service-pagenr=2>
- Stark, L. P. (1991). Traditional gender role beliefs and individual outcomes: An exploratory analysis. *Sex Roles*, 24(9–10), 639–650. <https://doi.org/10.1007/bf00288419>
- Van Der Meer, T., & Tolsma, J. (2014). Ethnic Diversity and Its Effects on Social Cohesion. *Annual Review Of Sociology*, 40(1), 459–478. <https://doi.org/10.1146/annurev-soc-071913-043309>
- Vermeij, L., & Kullberg, J. (2015). Niet van de straat. In *Sociaal en Cultureel Planbureau*. <https://repository.scp.nl/bitstream/handle/publications/520/Niet%20van%20de%20straat.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Vrederust-West (Drevenbuurt) | Den Haag*. (z.d.). <http://www.monumentenzorgdenhaag.nl/beschermde-stadsgezichten/vrederust-west-drevenbuurt>
- Wellman, B., & Leighton, B. (1979). Networks, Neighborhoods, and Communities. *Urban Affairs Quarterly*, 14(3), 363–390. <https://doi.org/10.1177/107808747901400305>
- Wibeck, V., Dahlgren, M. A., & Öberg, G. (2007). Learning in focus groups. *Qualitative Research*, 7(2), 249–267. <https://doi.org/10.1177/1468794107076023>

Bijlage 1: Analysemiddag opzet

Welkom heten, bedanken, uitleggen;

Welkom allemaal wat fijn dat jullie tijd hebben kunnen maken afgelopen dagen om foto's te maken en vandaag om met elkaar in gesprek te gaan over jullie wijk. Het idee vandaag is dat de foto's die jullie hebben gemaakt mij meer vertellen over de wijk en wat hier allemaal speelt. Daarnaast gaan we in op wat de bewoners van de wijk bezighoudt in hun dagelijkse leven en waar zij zich voor inzetten of zouden willen zetten. We beginnen straks met het uitzoeken van de eigen gemaakte foto's. Zitten er nog foto's bij die u toch niet wilt delen met de groep? Of die u misschien niet wilt bespreken. Hierbij ligt ook het consentformulier zoals dat heet. Dit is een document waar op u toestemming geeft aan mij om de gegevens en de informatie die u mij vandaag geeft te gebruiken voor mijn afstudeerproject. Daarbij is het van belang te weten dat u vrij bent vragen niet te beantwoorden of te stoppen met de workshop wanneer u dat maar wilt. Alles wat wordt verteld zal anoniem blijven.

Stap 1; Kennismaken met de wijk

1. Wat vindt u mooi aan de wijk?
2. Wat vindt u minder mooi aan de wijk?
3. Wat valt u het meeste op in de wijk?

Stap 2; Inhaken op buurtparticipatie en eigen initiatieven

1. Waar zet u zich voor in, in de wijk? En als u niet participeert in de wijk wat doet u dan, of wat zou u willen doen?
2. Waarom zet u zich in?
3. Voor wie doet u dat?
4. Wat vindt u de belangrijkste plekken/activiteiten (om zich mee bezig te houden) in de wijk?
5. Met wie werkt u samen of wie heeft u hierbij nodig?

Stap 3; Inhaken op genderstructuur en participatie

1. Waar ziet u meer vrouwen (mee bezig) in de wijk?
2. Waar ziet u meer mannen (mee bezig) in de wijk?
3. Waar ziet u de meeste overeenkomsten en verschillen tussen mannen en vrouwen in de wijk?
4. Waar zouden meer mannen/vrouwen nodig zijn in de wijk?
5. Hoe ziet u de banden tussen mannen en vrouwen in de wijk?

Stap 4; Afsluiting

Bedankt allemaal voor deze ochtend en alle informatie en verhalen die u met mij heeft gedeeld.

Zijn er nog onbesproken onderwerpen/vragen/punten die u graag nog wilt delen?

Mocht u naderhand nog vragen of opmerkingen hebben kunt u die altijd stellen, u heeft mijn telefoonnummer. Wilt u nog foto's mee naar huis nemen?

Dat was het dan, bedankt en ik hoop u nog te zien in de wijk. Ik ben hier tot half juni aan het werk dus tot die tijd zullen we elkaar nog tegen kunnen komen.

Bijlage 2: Logboek

Datum	Plaats	Observatie
2-2-2024	Buurtboetiek – opening theetuin	Bewoners nieuwsgierig, maar terughoudend. Vanaf het balkon wordt meegekeken in de binnentuin. <i>'Ik zie eigenlijk maar weinig van mijn burens, ik hoop ze met een zonnetje vaker in de tuin te zien en ze dan ook wat beter te leren kennen.'</i> – omwonende man
14-2-2024	Buurtboetiek - Wandeling door de wijk	Veel spelende kinderen, zij letten veel op elkaar en halen elkaar op of brengen elkaar terug. De kinderen vertellen dat ze elkaar kennen van school.
21-2-2024	Buurtboetiek	Middag aan het werken achter laptop; veel mensen wandelen binnen, zijn nieuwsgierig naar de nieuwe gezichten in de boetiek. <i>'Het idee heerst vaak dat de vrouwen onderdrukt worden en niet mee mogen doen, maar hier zijn het juist de vrouwen die overal bezig zijn. De mannen die missen.'</i> Medewerker van het Zorgloket over de wijk. Bewoonster; <i>'Leuk zeg nog meer studenten hier, eindelijk komen kijken in plaats van alleen achter het bureau.'</i>
22-2-2024	Buurtboetiek	Kennis maken met de vrouw van de snackbar tegenover. Snackbar bestaat al tientallen jaren en vanuit daar de wijk hebben zien veranderen. <i>'Het is hier echt nog veel erger geweest. Alles werd continu gesloopt en nooit kwam er iemand uitzoeken wie dat had gedaan. Alles moesten we zelf vervangen en betalen. Nu houden mensen elkaar meer in de gaten, op een goede manier.'</i>
1-3-2024	Rondje wandelen door de wijk en binnentuinen	Guus laat de wijk zien en alle renovaties die nu bezig zijn. Er worden bankjes geplaatst voor een aantal huizen zodat bewoners elkaar kunnen ontmoeten voor hun eigen deur. Een bewoner komt naar buiten en geeft aan erg blij te zijn met de bankjes en nu al voor zich ziet hoe ze hier met haar buurvrouw samen middagen zal spenderen terwijl de kinderen spelen. Kritische noot die zij toevoegt is dat het lang heeft geduurd.

6-3-2024	Afval prikken in de binnentuin	Tijdens het afval prikken roept iemand vanaf zijn balkon of dit niet vaker kan gebeuren. Later op straat vraagt een buurtbewoonster waar ik de prikker vandaan heb en hoe zij er ook eentje kan krijgen. Ze wil samen met haar kleinkind dit ook wel doen.
15-3-2024	Buurtkamer	Jongerenwerker ontmoet die gaat beginnen bij de Buurtkamer. Speelt in op hun behoeften vanuit de Buurtkamer. Gaat middels activiteiten (zowel sociaal als leerzaam) proberen jongeren 'van de straat te houden'. Veel mannen hebben wel een sociaal netwerk volgens hem maar niet in de wijk. Dit komt denkt hij door een gebrek aan ontmoetingsplekken. Hij denkt dat zij vooral richting theehuizen gaan in andere wijken om anderen te ontmoeten.
20-3-2024	Buurtboetiek	Bij slecht weer is er eigenlijk niemand op straat. Plekken binnen opzoeken zoals het koffiehuis. In een gesprek met een bewoner benadrukt hij dat steeds minder mensen ongewenst gedrag aan durven te spreken. Hij voelt zich verplicht dit nog steeds te doen en ziet zichzelf als waakhond van de wijk. Er zijn alleen maar mannen in het koffiehuis en ze kennen elkaar allemaal bij naam. Sommigen geven aan hier meerdere dagen per week te zitten. <i>'Is toch beter dan binnenblijven.'</i> Zegt een van de mannen.
28-3-2024	Buurtkamer	Bewoonster vertelt over hoe zij is ontvangen in de wijk toen zij hier 3 jaar geleden kwam wonen. Ze voelde zich snel welkom en kende vlot haar burens al. Alleen in haar eigen blokje, niet veel anderen in de straat. Het delen van een voordeur helpt volgens haar heel erg. Een medewerker van de gemeente loopt binnen bij de Buurtkamer. Zij geeft toegang tot een 'stadsmakers' whatsappgroep om zo inzicht te krijgen in wat er allemaal gebeurt in Den Haag en welke initiatieven er al zijn.
4-4-2024	Koffiehuis	Mannen in het koffiehuis beginnen over de renovaties en hoe lang die al bezig zijn. Ze vertellen wat er allemaal verandert, waar bewoners heen gaan als hun huis wordt verbouwd en de schade die de verbouwing aan de huizen eromheen aanricht.

17-4-2024	Deuren langs om deelnemers te werven	<i>'Meer mannen vinden, niet aan mij vragen. Zij verstoopt.'</i> Zegt een bewoonster wanneer ik vraag waar ik meer mannen kan vinden die mee zouden willen doen.
18-4-2024	Deuren langs om deelnemers te werven	Veel mensen hebben te weinig tijd om zowel foto's te maken als aanwezig te zijn bij de middag. Het meenemen van flyers werkt goed, de taalbarrière met een deel van de bewoners helpt niet mee.
25-4-2024	Deuren langs om deelnemers te werven	Mensen helpen graag en sturen foto's van de flyer door naar anderen. Soms lijkt de opdracht niet helemaal goed over te komen. Mensen zijn heel gastvrij en nodigen uit voor koffie of thee. Vooral wanneer ze erachter komen dat het in de Buurtboetiek is, of dat ik bekend ben met de wijk en een aantal sleutelfiguren ken.
15-5-2024	Buurtboetiek	Fotoanalyse middag; veel mensen komen even kijken, zijn nieuwsgierig naar wat er binnen aan de hand is. Mensen willen graag mee praten en sommigen sluiten even aan, of komen alleen luisteren.
16-5-2024	Buurtboetiek	Twee deelnemers lopen langs om nog na te praten over de analysemiddag. We bespreken de feedback. Ze waren enthousiast over de foto's en wat er uiteindelijk uit het gesprek kwam.
29-5-2024	Rondje wandelen door de wijk	Veel meer kinderen spelen buiten nu het lekkerder weer is. Meer mensen op straat die met elkaar praten. Voor de school staan veel moeders te wachten op hun kinderen.
5-6-2024	Buurtkamer	Lezing van een leraar op de Hoge School over sociale infrastructuur. Het leren met de wijk in de praktijk doordat er professionals en bewoners aanwezig zijn.

FOTOMIDDAG

WOENSDAG 15 MEI
10.00-13.00

WAT GAAN WE DOEN?

Hallo bewoner van Vrederust!
Help je mij de wijk beter te leren kennen door de wijk vast te leggen in foto's?
Dit mogen foto's van alles zijn wat jij belangrijk vindt in de wijk, waarna we samen in gesprek zullen gaan over de foto's en de verhalen!

WANNEER?

Foto's opsturen voor 10 mei
Fotomiddag met koffie en thee 15 mei 2024
van 10.00 tot 13.00 in de Buurtboetiek
Vrederustlaan 127

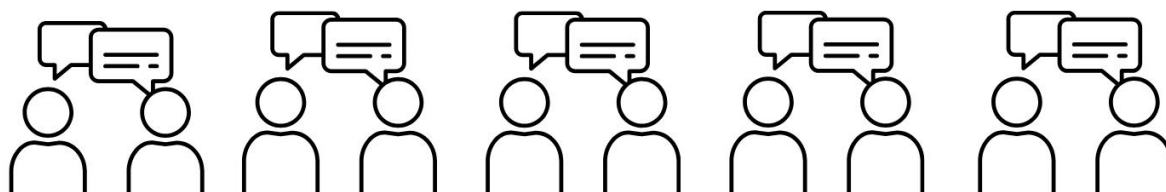

VOOR WIE?

Volwassen bewoners uit Vrederust

KOSTEN?
Gratis!

Meld je aan via Whatsapp of
telefoon bij Kiki Sloekers:
06-43987014

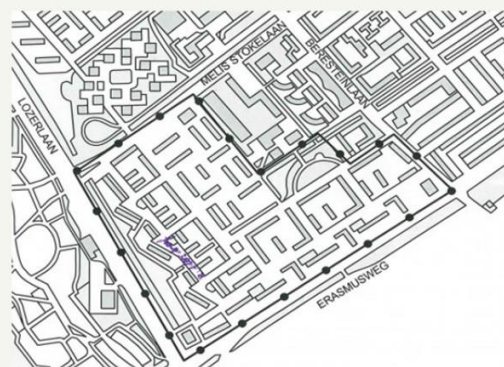
Bijlage 4: Communicatie product (flyer)

Masterscriptie Kiki Sloekers
MSc: Grootstedelijke
Vraagstukken en Beleid
Erasmus Universiteit Rotterdam

MIXED GENDER PARTICIPATIE

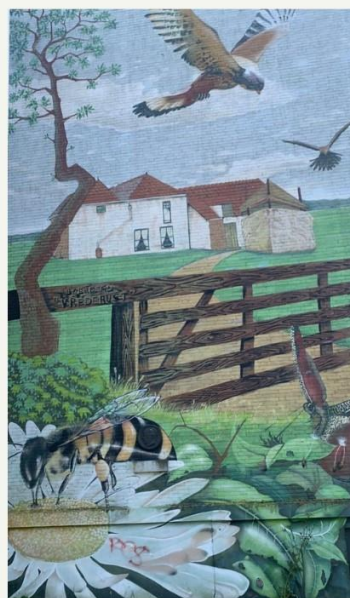
Vrederust
Den Haag Zuid-West

Erasmus School of
Social and
Behavioural Sciences

Onderzoeksvraag

“Welke factoren spelen een rol in de afstand tussen het participatiegedrag van mannen en vrouwen in Vrederust?”

BOERDERIJ VREDERUST

VROUWEN

'Ik ken veel anderen in de buurt, maar vooral andere vrouwen, en dan hun mannen, maar die ken ik niet echt. Toen ik hier kwam wonen werd ik door een groep vrouwen ontvangen, niet echt door de mannen.'

SOCIAAL

KINDEREN

GROEN

SAMEN

'En zo hebben we toch precies Vrederust wel in beeld denk ik. Ik had niet gedacht aan de speeltuinen want die zie ik niet zo veel, maar nu ik ze op de foto's zie denk ik ja die horen er ook wel bij en andersom denk ik dat de verkeersveiligheid niet iedereen's zorg is, maar toch erbij hoor. Samen hebben we het allemaal.'

AFVAL

MANNEN

VEILIGHEID

'Het verkeer lossen zij toch niet op, en de jongeren zoals ze net zeiden spreken ze niet aan. Dat zijn dingen die ik gewoon doe, daar heb ik weinig anderen bij nodig. En wat zij doen daar ben ik niet goed in.'

PARKEREN

VERKEER

SAMEN

"Wij (doelt op 2 vrouwen) organiseren al veel voor de jonge kinderen, dus het verzinnen en regelen van een activiteit lukt ons wel. Maar het aanspreken van de jongeren daar zouden we jou (doelt op een man) hulp bij kunnen gebruiken.'

JONGEREN

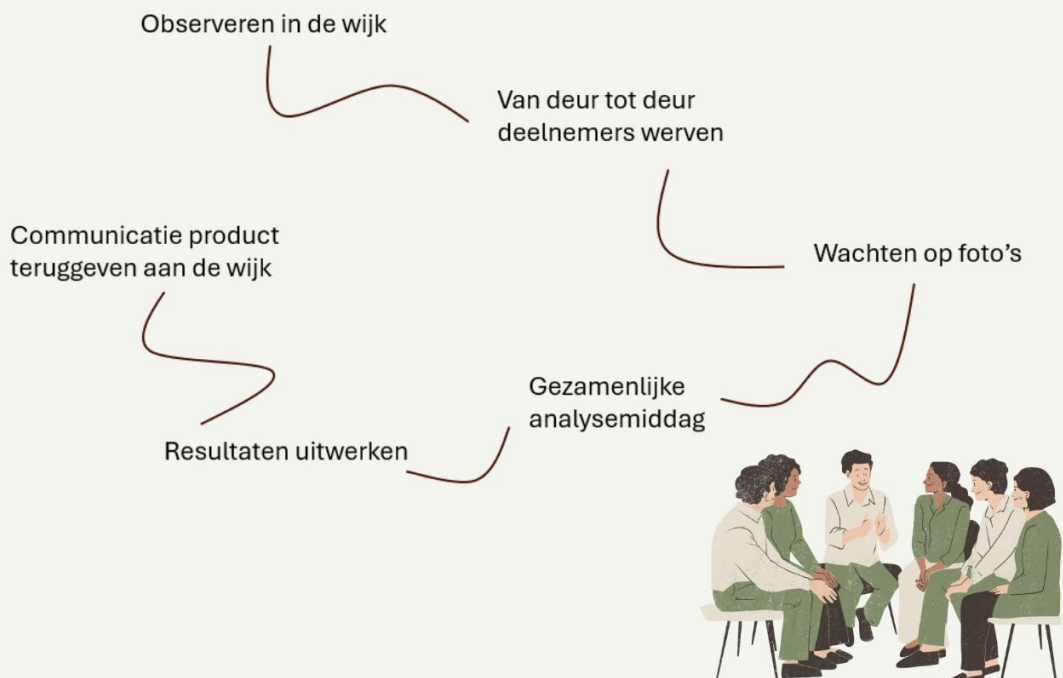
HET ONDERZOEK

Abstract

In dit kwalitatieve onderzoek wordt antwoord gegeven op de vraag; "Welke factoren spelen een rol in de afstand tussen het participatiegedrag van mannen en vrouwen in Vrederust?" Om deze vraag te beantwoorden is er participatief actieonderzoek gedaan. Bewoners hebben foto's gemaakt van hun leven in de wijk, waarna een fotoanalyse middag is gehouden om gezamenlijk de foto's te analyseren. Op deze manier is de leefwereld en het perspectief van de bewoners op hun wijk visueel gemaakt. Daarnaast zijn hierdoor de genderstructuren in deze wijk aan het oppervlak gekomen. Er is gebleken dat met name het verschil in focuspunten in de wijk zorgt voor de afstand tussen beide groepen. Waar de mannen meer verkeerssituaties en veiligheidskwesties hebben gefotografeerd, hebben de vrouwen meer de sociale leefwereld en het groen op hun foto's staan. Onderwerpen zoals het afval op straat en de jongeren in de wijk zijn voor beide groepen belangrijk. Met name voor de jongeren zouden de mannen en vrouwen hun handen ineem willen slaan om iets voor hen te kunnen betekenen. Dit onderzoek heeft plaatsgevonden in Vrederust te Den Haag met volwassen, (redelijk) actieve bewoners, dit maakt dat voor vervolgonderzoek het interessant kan zijn ook de jongeren te betrekken of minder actieve bewoners proberen te bereiken om zo tot een completer beeld van participatiegedrag te komen in deze wijk.

Keywords: mixed-gender, participatiegedrag, participatief actieonderzoek, Vrederust

HET PROCES

Bijlage 5: Checklist ethical and privacy aspects of research

CHECKLIST ETHICAL AND PRIVACY ASPECTS OF RESEARCH

PART I: GENERAL INFORMATION

Project title: Mixed gender participatie in Vrederust

Name, email of student: Kiki Sloekers (577467ks@eur.nl)

Name, email of supervisor: Sjaak Braster (braster@essb.eur.nl)

Start date and duration: 12 februari – 23 juni 2024

Is the research study conducted within DPAS

YES - **NO**

If 'NO': at or for what institute or organization will the study be conducted?

(e.g. internship organization)

Internship at Haag Wonen.

PART II: HUMAN SUBJECTS

1. Does your research involve human participants. **YES - NO**
If 'YES': does the study involve medical or physical research? **YES - NO**
2. Does your research involve field observations without manipulations that will not involve identification of participants. **YES - NO**
3. Research involving completely anonymous data files (secondary data that has been anonymized by someone else). **YES - NO**

PART III: PARTICIPANTS

1. Will information about the nature of the study and about what participants can expect during the study be withheld from them? **YES - NO**
2. Will any of the participants not be asked for verbal or written 'informed consent,' whereby they agree to participate in the study? **YES - NO**
3. Will information about the possibility to discontinue the participation at any time be withheld from participants? **YES - NO**
4. Will the study involve actively deceiving the participants? **YES - NO**
5. Does the study involve the risk of causing psychological stress or negative emotions beyond those normally encountered by participants? **YES - NO**
6. Will information be collected about special categories of data, as defined by the GDPR (e.g. racial or ethnic origin, political opinions, religious or philosophical beliefs, trade union membership, genetic data, biometric data for the purpose of uniquely identifying a person, data concerning mental or physical health, data concerning a person's sex life or sexual orientation)? **YES - NO**
7. Will the study involve the participation of minors (<18 years old) or other groups that cannot give consent? **YES - NO**
8. Is the health and/or safety of participants at risk during the study? **YES - NO**
9. Can participants be identified by the study results or can the confidentiality of the participants' identity not be ensured? **YES - NO**
10. Are there any other possible ethical issues with regard to this study? **YES - NO**

This study is as an internship at Haag Wonen, being seen in their office or with their projects can influence the attitude of the respondents towards me. Besides that people are asked to take pictures of their neighbourhood which can include personal pictures. This is why there is a moment for the participants to look into their own pictures and decide

which ones they do and don't want to include in the research/conversation.

PART IV: SAMPLE

Where will you collect or obtain your data?

In the neighborhood of study and at the community centre there. The pictures can be taken all around the area depending on where the participants go.

What is the (anticipated) size of your sample?

There will be 3-4 men and 3-4 women participating in this study.

What is the size of the population from which you will sample?

1500 people live in the neighborhood.

Part V: Data storage and backup

Where and when will you store your data in the short term, after acquisition?

The photo's will be printed so I will keep them in a folder at home. Only after the analysing day I will keep the photo's that participants allow me to keep. Others they can keep themselves or will be thrown away.

Who is responsible for the immediate day-to-day management, storage and backup of the data arising from your research?

I am responsible for that.

How (frequently) will you back-up your research data for short-term data security?

Notes on the analysis and for the results will be taken on my laptop. For the document I am taking notes in will be a back-up everyday on my university cloud.

In case of collecting personal data how will you anonymize the data?

Personal information will not be noted, the only information I will use in my paper is if the photo was taken by a man or a woman.

PART VI: SIGNATURE

Please note that it is your responsibility to follow the ethical guidelines in the conduct of your study. This includes providing information to participants about the study and ensuring confidentiality in storage and use of personal data. Treat participants respectfully, be on time at appointments, call participants when they have signed up for your study and fulfil promises made to participants.

Furthermore, it is your responsibility that data are authentic, of high quality and properly stored. The principle is always that the supervisor (or strictly speaking the Erasmus University Rotterdam) remains owner of the data, and that the student should therefore hand over all data to the supervisor.

Hereby I declare that the study will be conducted in accordance with the ethical guidelines of the Department of Public Administration and Sociology at Erasmus University Rotterdam. I have answered the questions truthfully.

Name student: Kiki Sloekers

Name (EUR) supervisor: Sjaak Braster

Date: 12-2-2024

Date:

Bijlage 5; Consentformulier

Informed consentformulier voor master afstudeerscriptie Kiki Sloekers

Onder begeleiding van Sjaak Braster onderzoekt Master student Kiki Sloekers van de Erasmus Universiteit Rotterdam participatie in de wijk. Dit onderzoek wordt gebruikt voor de afstudeerscriptie. Met behulp van uw deelname kan dit onderzoek worden gerealiseerd.

Waarom dit onderzoek?	Het doel van dit onderzoek is beter begrip te krijgen van de wijk Vrederust op het vlak van <i>mixed</i> gender participatie.
Verloop	U neemt deel aan een onderzoek waarbij we informatie zullen vergaren door: <ul style="list-style-type: none">- De foto's te bespreken die u heeft gemaakt- Eventuele quotes uit het gesprek te gebruiken in de resultaten paragraaf van de paper
Vertrouwelijkheid	<p>Er zal alles aan worden gedaan om uw privacy zo goed mogelijk te beschermen. Naast de student zullen alleen de begeleiders toegang krijgen tot alle door u verstrekte gegevens.</p> <p>Er wordt op geen enkele wijze vertrouwelijke informatie of persoonsgegevens van of over u naar buiten gebracht, waardoor iemand u zal kunnen herkennen.</p> <p>In het onderzoek wordt u aangeduid met 'Man NUMMER' of 'Vrouw Nummer'</p>
Vrijwilligheid	<p>U hoeft geen vragen te beantwoorden die u niet wilt beantwoorden. Uw deelname is vrijwillig en u kunt stoppen wanneer u wilt.</p> <p>Als u tijdens het onderzoek besluit om uw medewerking te staken, zullen de gegevens die u reeds hebt verstrekt tot het moment van intrekking van de toestemming in het onderzoek gebruikt worden.</p> <p>Wilt u stoppen met dit onderzoek? Neem dan contact op middels een e-mail naar: 577467ks@eur.nl</p>
Dataopslag	<p>In het onderzoek zullen anonieme gegevens worden gebruikt. De verzamelde data worden beveiligd opgeslagen.</p> <p>De onderzoeksgegevens worden bewaard voor een periode van maximaal 10 jaar. Uiterlijk na het verstrijken van deze termijn zullen de gegevens worden verwijderd.</p>
Indienen van een vraag of klacht	Indien u specifieke vragen heeft over hoe er met uw persoonsgegevens wordt omgegaan, kunt u deze stellen aan Kiki Sloekers (577467ks@eur.nl). U kunt daarnaast een klacht indienen bij de Autoriteit Persoonsgegevens indien u vermoedt dat uw gegevens verkeerd zijn verwerkt.

Door dit toestemmingsformulier te ondertekenen erken ik het volgende

		JA	NEE
1	Ik ben voldoende geïnformeerd over het onderzoek. Ik heb het informatieblad gelezen en heb daarna de mogelijkheid gehad vragen te kunnen stellen. Deze vragen zijn voldoende beantwoord en ik heb voldoende tijd gehad om over mijn deelname te beslissen.	☐	☐
2	Ik neem vrijwillig deel aan dit onderzoek. Het is mij duidelijk dat ik deelname aan het onderzoek op elk moment, zonder opgave van reden, kan beëindigen. Ik hoef een vraag niet te beantwoorden als ik dat niet wil.	☐	☐
Voor deelname aan het onderzoek is het bovendien nodig dat u voor verschillende onderdelen specifiek toestemming geeft.			
3	Ik geef toestemming om de gegevens die tijdens dit onderzoek over mij worden verzameld te verwerken zoals is uitgelegd in het bijgevoegde informatieblad.	☐	☐
4	Ik geef toestemming om tijdens het gesprek notities te maken en mijn antwoorden uit te werken.	☐	☐
5	Ik geef toestemming om mijn antwoorden te gebruiken voor anonieme quotes in de verslaglegging van het onderzoek.	☐	☐

Naam deelnemer:

Naam student: Kiki Sloekers

Handtekening:

Handtekening:

Datum:

Datum: